

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

☒: 1358 Budapest, Széchenyi rakpart 19.

☎: 441-6501

Ügyszám: 487/2009/Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

133/2010. (III. 17.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) a panaszos¹ 2009. július 12-én előterjesztett **panaszára indult eljárásban** a 2010. március 17-én tartott zárt ülésén – dr. Juhász Imre elnökhelyettes és Fráterné dr. Ferenczy Nóra különvéleményével –született **állásfoglalását**

m e g k ü l d i a z O r s z á g o s R e n d ő r f ő k a p i t á n y n a k .

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben **alapjogot súlyosan sértő intézkedésre került sor.**

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Indokolás

I.

A panaszos 2009. július 12-én a Testület honlapján elérhető formanyomtatványon terjesztette elő panaszát, amelyet 2009. augusztus 14-én postázott levelében aláírásával is megerősített.

Beadványában a panaszos előadja, hogy 2009. július 4-én 18 óra 40 perckor Budapesten az Erzsébet téren a rendőrség egy békés demonstrációról előállította garázdaság szabálysértésére hivatkozással, majd a Gyorskocsi utcai épületben tartották fogva 2009. július 4-én 18 óra 40 perctől július 5-én 0 óra 30 percig.

A panaszos megerősítő levelében a fentieket annyival egészítette ki, hogy 17 óra 30 perckor csatlakozott a demonstrációhoz. Előállításakor semmilyen jogsértő cselekményt nem követett el, egy helyben állt néhány lépésre a rendőrsorfaltól, nem kiabált, nem dobált, nem szidalmazta a rendőröket, csupán állt és nézelődött, amikor a

¹ Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

rendőrök „rárontottak”, és előállították. Kiemeli, hogy az ezt végrehajtó rendőr ellen nincs panasza, „munkáját szakszerűen és emberségesen végezte”. Azonban sérelmezi a demonstráció „durva, erőszakos feloszlátását”, amellyel álláspontja szerint sérültek alkotmányos jogai.

A panaszos nem emlékszik pontosan, hogy milyen szabálysértés elkövetésével „vádolták”, garázdasággal vagy „rendőri felszólítással szembeni ellenszegüléssel”. Az előállítás alatt nem hallgatták ki, jegyzőkönyv nem készült, és nem kapott tájékoztatást az ellene esetlegesen indított szabálysértési eljárásról sem. Arról írt alá nyilatkozatot, hogy panasza, sérülése nem keletkezett az előállítás alatt, és orvosi vizsgálatot nem igényel – amely a panaszos szerint megfelelt a valóságnak.

II.

A tényállás tisztázása érdekében a Testület megkereséssel fordult a Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) vezetőjéhez. A rendőrség által rendelkezésre bocsátott dokumentumokból az alábbiak állapíthatók meg.

1) A panaszolt helyszínen és időpontban fokozott ellenőrzést rendelt el Budapest Rendőrfőkapitánya a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 30. § (1) és (3) bekezdése alapján. Az egyedi utasítás szerint 2009. július 4-én 00 órától 24 óráig Budapest teljes területére érvényben volt az intézkedés.

A rendelkező rész értelmében az állomány feladata az volt, hogy figyelemmel kísérje a rendezvényekre érkezőket és megakadályozza a jogsértések kialakulását. Ennek keretében szűrőpróbaszerű igazoltatásokat, ruházat-, csomag- és járműátvizsgálást hajthatott végre.

A fokozott ellenőrzést elrendelő utasítás indokolása szerint 2009. július 4-ére nagyszámú demonstráció megtartását jelentették be Budapest területére, amely rendezvényeken várhatóan jelentős lesz a résztvevők létszáma.

Az indokolás kifejezetten utal a Magyar Gárdához köthető demonstrációkra, illetve arra, hogy a Magyar Gárda Hagyományőrző és Kulturális Egyesületet a Fővárosi Ítéltábla jogerős határozatával feloszlatta. Említi, hogy ítéletében a bíróság rámutatott: a Magyar Gárda Mozgalom az egyesület szerves részét képezi, így a döntés a mozgalom feloszlatására szükségképpen kiterjed, annak szervezeti kereteit is megszünteti.

Az indokolás hozzáfűzi, hogy a www.magyargarda.hu internetes oldalon megjelent egy felhívás arról, hogy 2009. július 4-ére Budapest, V. kerület Szabadság térre Budaházy György baráti köre és a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom – a Magyar Gárda felhívására – szimpátiatüntetést szervez, amellyel az egyesület politikai nyomásra történt megszüntetése ellen kívánnak tiltakozni.

Az indokolás tájékoztatást nyújt arról, hogy 2009. június 20-án egy magánszemély demonstrációt jelentett be Budapest, V. kerület Szabadság térre, azonban a bejelentés elbírálására a rendőrség hatáskörrel nem rendelkezett, és erről a bejelentőt végzés útján tájékoztatta. Az érintett terület használatára ugyanis Budapest V. kerület Önkormányzata „díjmentes tulajdonosi hozzájárulást” adott az Összefogással a Belvárosért Polgári Egyesület részére 2009. július 3-tól július 5-ig kulturális rendezvény megtartása céljából. Mivel a közterület-használati engedély kibocsátása következtében a Szabadság tér az említett időszakban nem minősül a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény (a továbbiakban: Gytv.) értelmében vett közterületnek, arra a rendőrségnek gyülekezési jog gyakorlását nem állt módjában tudomásul venni.

A fentiekre is tekintettel Budapest rendőrfőkapitánya úgy ítélte meg, hogy a „bejelentett és tudomásul vett demonstrációk biztonságos lebonyolítása, az esetleges jogsértések megelőzése érdekében” az említett időszakban indokolt élni jogszabályban rögzített jogkörével.

2) A BRFK tájékoztatása szerint 2009. július 4-ére Budapest területére 16 bejelentés érkezett a rendőrséghez a Gytv. hatálya alá eső rendezvény megtartásáról, ezen belül hét rendezvényt kívántak az V. kerületben tartani. Két bejelentő a Szent István térre, két bejelentő a Kossuth térre, további egy-egy bejelentő az Arany János utcába, a Markó utcába és a Nádor utcába jelentett be rendezvényt. A két Szent István téri rendezvény napirendjeként a következőket jelölték meg: „beszéd a Szabadság téren zajlott jogsértésekről”, illetve „szimpátiatüntetés a koncepciós perek áldozatai mellett”; az egyik Kossuth téri rendezvény célja a következő volt: „tiltakozó tüntetés a Szabadság téri tüntetés megtiltása miatt”, míg a másik Kossuth téri rendezvény bejelentője napirendet nem jelölt meg.

a) Az első bejelentő, I. B. 2009. június 20-án 21 óra 39 perckor jelentette be, hogy 2009. július 4-én 17 órától 21 óráig a Kossuth tér 4. szám alatti Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium épülete előtt kíván rendezvényt tartani. A rendőrségen 2009. június 21-én 18 órakor megtartott egyeztető tárgyaláson a bejelentő a helyszínt módosította, és új helyszínként a szintén V. kerületi Szabadság teret jelölte meg. A tárgyalás jegyzőkönyvét a rendőrség a Testület rendelkezésére bocsátotta, illetve azt szervezői részről elérhetővé tették a nyilvánosság számára.

A jegyzőkönyvben a bejelentő pótolta a rendezvény céljának megjelölését, és rögzítette, hogy a rendezvény célja „a politikai ügyekben üldözöttekkel való szolidaritás vállalása”, továbbá, hogy a rendezők „Magyar Ellenállás” feliratú pólóban jelennek majd meg.

A jegyzőkönyv tartalma azért bír különös jelentőséggel, mert a szervezők azt úgy értelmezték, hogy magában foglalja a bejelentést és a rendőrségi tudomásul vételt egyaránt. Ezzel szemben a jegyzőkönyv szerint a rendőrség tájékoztatta a bejelentőt a jogszabályi követelményekről, és „esetleges” tudomásul vételt említ. A jegyzőkönyv végén a következő rendőri nyilatkozat szerepel: „a BRFK csak a most egyeztetett

feltételek maradéktalan betartása mellett veszi tudomásul esetlegesen a rendezvényt annak egyidejűleg történő jelzésével, hogy a BRFK a törvényes határidőn belül elbírálja a rendezvénymegtartási szándékot. Döntését a bejelentővel közli először.”

(A szervezői előadás mellett az állampolgári jogok országgyűlési biztosának AJB 4721/2009. számú jelentése – a továbbiakban: OBH jelentés – is azt említi, hogy 2009. június 20-án a rendőrség először tudomásul vette a Kossuth térre bejelentett rendezvényt. Ezt az előadást a rendőrségi irat cáfolta.)

Az egyeztető tárgyalást követően – 2009. június 22-én – azonban a rendőrség arról értesült, hogy az V. kerület polgármestere a Szabadság térre vonatkozóan díjmentes engedélyt adott egy belvárosi egyesület számára a területhasználatra – kulturális rendezvény megtartása céljából – 2009. július 3-tól július 5-éig.

A területhasználati engedély kiadása alapján a rendőrség azt a következtetést vonta le, hogy a tér a Gytv. 15. § a) pontja alapján az adott időszakban nem minősül közterületnek, mivel nem „mindenki számára korlátozás nélkül igénybe vehető terület”. Ezért a bejelentés tudomásulvétele kapcsán a rendőrség 2009. június 22-én kelt végzésében hatáskörének hiányát állapította meg. A végzés ellen a bejelentő jogorvoslattal nem élt.

b) A rendőrség – vélhetően a Magyar Gárda honlapján 2009. július 2-án megjelent hírre reagálva, miszerint a Szabadság térre a rendőrség tudomásul vett egy bejelentett rendezvényt, ezért itt 2009. július 4-én jogszerű demonstrációra várják a résztvevőket – 2009. július 3-án a honlapján közleményt tett közzé, miszerint a rendőrség „2009. július 4-re egyetlen demonstráció megtartását sem vette tudomásul a Budapest V., Szabadság térre. Amennyiben lesznek olyan magánszemélyek és szervezetek – különös tekintettel a Magyar Gárda Egyesületre –, akik ennek ellenére demonstrációt akarnak tartani a Szabadság téren, a rendőrség élve a jogszabályok adta lehetőségekkel, a leghatározottabban fog fellépni velük szemben.”

A Magyar Gárda honlapján a fenti közleményre válaszul több nyilatkozat jelent meg – a fentiek szerint tévesen – hivatkozva arra, hogy a rendőrség jegyzőkönyvben vette tudomásul a Szabadság térre bejelentett rendezvényt. A nyilatkozat azzal zárul, hogy a „jogi úton feloszlathatatlan Magyar Gárda ott lesz a Szabadság téren”.

c) A második bejelentő, Z. Gy. 2009. június 24-én 8 óra 34 perckor faxon küldött kérelmet a rendőrségre, kérve, hogy a hatáskör hiányában tudomásul nem vett rendezvény kapcsán a bejelentő szervezete és a területhasználati engedéllyel bíró egyesület között egyeztető tárgyalást tartsanak.

Ezt követően ugyanezen személy 2009. július 4-én 10 óra 30 perckor tett bejelentést, miszerint aznap 17 óra 05 perctől 20 óra 30 percig kíván rendezvényt tartani az V. kerületi Szent István téren, napirendként a következőt jelölve meg: „beszéd a Szabadság téren zajlott jogsértésekről”. A beadvány hivatkozott arra, hogy a

Szabadság térre eredetileg bejelentett demonstráció megtartását a rendőrség 2009. július 3-án kiadott közleménye tette kétségessé, és ennek kapcsán kívánt felháborodásának hangot adni a 2009. július 4-ei rendezvényével. A három napos bejelentési határidő betartásával ugyanis a bejelentő szerint a kérdés aktualitását vesztené, ezért van szükség „gyorsreagálású, spontán tüntetés” összehívására.

Budapest rendőrfőkapitánya 2009. július 4-én 13 óra 35 perckor a rendezvényt megtiltotta, az erről szóló határozatot az érintett aznap átvette. A határozat indokolásában rámutat arra, hogy a bejelentő már 2009. június 24-én értesült arról az okról, amelyre a sürgősség kapcsán hivatkozik, hiszen aznap kelt és a BRFK-ra faxon eljuttatott kérelmében a június 20-i bejelentéssel kapcsolatban a rendőrségi hatáskör hiányának tárgyában hozott végzésről említést tett.

A határozat hivatkozik a 75/2008. (V. 29.) AB határozat IV. 5.2. pontjára, miszerint ún. gyors gyülekezések esetén is kötelező a bejelentés, és különösen a három napon belül tett bejelentések esetén kérdéses, hogy a rendőrség mennyiben tudja biztosítani a közlekedés rendjét. A konkrét esetben ez különösen problémás volt az aznapra bejelentett nagyszámú rendezvényre tekintettel. Az AB határozatra alapítva a rendőrségi határozat szerint „a rendőrség akkor hozhat tiltó határozatot, ha fennáll a Gytv. 8. § (1) bekezdésében foglalt két feltétel valamelyike. Felhívta ugyanakkor az Alkotmánybíróság a figyelmet arra is, hogy a rendkívül rövid időn belüli bejelentések esetén – a tervezett helyszíntől, útvonaltól és létszámtól függően – kérdéses lehet, hogy a bejelentett időpontig biztosíthatók-e a közlekedési feltételek.”

A határozattal szemben a bejelentő jogorvoslattal nem élt.

d) A harmadik bejelentő, Cs. L. 2009. július 4-én 15 óra 25 perckor tett bejelentést az aznap 16 órától 22 óráig a Szent István téren tartandó rendezvényre „szimpátiatüntetés a koncepciók perек áldozatai mellett” címmel. A rendőrség aznap kelt és 17 óra 08 perckor kézbesített határozatával a rendezvény megtartását megtiltotta arra hivatkozással, hogy a bejelentés időpontja és a rendezvény megkezdésének időpontja közötti időtartam miatt a rendőrség – figyelemmel az ugyanazon napra bejelentett rendezvények nagy számára is – a rendezvény biztosítására nem tudott felkészülni.

e) A negyedik bejelentő, G. L. 2009. július 4-én 15 óra 36 perckor tett bejelentést a Kossuth téren aznap 16 óra 30 perctől másnap 0 óra 30 percig tartandó rendezvényre. Budapest rendőrfőkapitánya 2009. július 4-én kelt határozatával a rendezvény megtartását megtiltotta.

A rendezvény céljára – „tiltakozó tüntetés a Szabadság téri tüntetés megtiltása miatt” – reagálva a határozat indokolása kifejti, hogy a Szabadság téri demonstráció kapcsán nem megtiltásról, hanem hatáskör hiányáról született döntés az illetékes polgármester által kiadott területhasználati engedély miatt. A határozat érdemben a bejelentés és a tervezett kezdési időpont közötti időtartam rövidegét és a rendőri szervek aznap

leterheltségét jelölte meg indokként, vagyis azt, hogy a rendőrség a rendezvénybiztosítási feladatokra nem tudott volna felkészülni.

A bejelentő a határozatot 2009. július 4-én 16 óra 44 perckor vette át, majd ellene 2009. július 7-én nyújtott be felülvizsgálati kérelmet. Az ennek folytán eljáró Fővárosi Bíróság 2009. július 10-én kelt végzésével a felülvizsgálati kérelmet elutasította. A határozat indokolása kifejti, hogy a bejelentett rendezvény nem minősülhet spontán gyűlésnek, mert előzetes megszervezés útján jött létre – ún. gyors gyülekezésnek azonban minősülhet. A bíróság utalt arra, hogy a bejelentés hiányos volta és az idő rövidege miatt a Gytv. szerinti feltételek vizsgálatára nem volt lehetőség, továbbá a rendészeti feladatok ellátására való felkészüléshez szükséges idő sem állt rendelkezésre.

3) A BRFK Rendészeti Szervek Bevetési Főosztály vezetője arról tájékoztatta a Testületet, hogy a kérdéses időpontban és helyszínen a tömegoszlatásra a Biztosítási Törzs utasítása folytán került sor, melyet a Készenléti Rendőrség állománya hajtott végre, az ő felszólító autóikból hangzott el előzetes figyelmeztetés és felszólítás. A felszólítás pontos menetét a rádióforgalmazási felvételek alapján lehet rekonstruálni. A tömegoszlatás során K9-es paprika spray-t használtak a rendőri erők.

4) A BRFK Hivatalának vezetője a Testület kérdésére adott, 2009. augusztus 13-án kelt válaszelevelében közölte, hogy 2009. július 4-én délután az V. kerületi Erzsébet téren több száz fős csoportosulás jelent meg azzal a céllal, hogy egy bejelentés nélküli rendezvényen vegyenek részt.

A megjelenteket 16 óra 58 perckor szólították fel a terület elhagyására, majd – mivel ennek nem engedelmeskedtek – 17 óra 19 perckor a rendőrök megkezdték az igazoltatásokat és előállításokat. A tömeg 18 óra 07 perckor a rendőröket megtámadta, kövel, palackokkal, betondarabokkal dobálták a sorfalat, és a cselekményeket felszólítás ellenére sem hagyták abba. Az események kapcsán összesen 190 főt állítottak elő az Erzsébet térről.

A BRFK hivatalvezetőjének levele szerint a kérdéses időpontban és helyszínen a Rendőrségnél rendszeresített kényszerítő eszközök típusairól és fajtáiról szóló 63/2007. (XII. 23.) IRM rendelet mellékletében feltüntetett „R-92 könnygázzóró palack (spray)” alkalmazására került sor.

5) A rendőrség megítélése – konkrétan a BRFK hivatalvezetőjének 2009. szeptemberi tájékoztató levele – szerint a rendezvény a Gytv. 2. § (3) bekezdésébe ütközött, ugyanis az mások jogainak sérelmével járt. A levél hivatkozik a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 62. § (1) bekezdésére, amely a békés gyülekezéshez való jogot biztosítja. Tartalmilag ugyanezt a jogot írja körül a Gytv. 2. § (1) bekezdése.

A válasz idézi az Alkotmánybíróság 55/2001. (XI. 29.) AB határozatában tett kijelentést, miszerint „a szabad jelző nem többre, mint arra utal, hogy a demokratikus Magyarország Alkotmánya az emberi és állampolgári jogok részének tekinti mindenkinek a jogát ahhoz, hogy szabadon vegyen részt gyűléseken, felvonulásokon, tüntetéseken.” (ABH 2001, 449) Határozatában az Alkotmánybíróság egyúttal a gyülekezési szabadság alkotmányos korlátjának minősítette a bejelentési kötelezettséget, amely által a rendőrség eleget tehet a közrend, azon belül a közlekedés rendjének, a képviselő-testületek és a bíróságok zavartalan működésének biztosítására vonatkozó köteletségének.

A rendőrség a rendezvény feloszlátását az alábbiak szerint látta indokoltnak.

a) Figyelemmel arra, hogy a gyülekezési jog gyakorlása szükségképpen érinti harmadik személyek jogát, így mozgásszabadságát, a rendőrség a rendezvény megtartása kapcsán nemcsak a rendezvényen részt vevők, hanem a további érintettek jogait is figyelembe vette, mérlegelte a közelben dolgozó, élő, közlekedő személyek érdekeit. Ezt a mérlegelést a rendőrség konkrét esetben a bejelentési kötelezettségen keresztül tudja gyakorolni.

A levél hivatkozik az Alkotmánybíróság 75/2008. (V. 29.) számú AB határozatában kifejtettekre, miszerint a három napos bejelentési határidő figyelmen kívül hagyásával megnő a közlekedés biztosításának jelentősége, különösen akkor, ha a rendőrségnek csak rendkívül rövid idő áll rendelkezésre, hogy a rendezvénnyel összefüggő feladatokra felkészüljön.

A rendőrségnek a fenti szempontokat valamennyi Gytv. hatálya alá tartozó rendezvény kapcsán mérlegelnie kell. A konkrét esetben a Szent István térre két bejelentés érkezett, mindkettő 2009. július 4-én. Az elsőt 10 óra 30 perckor tették, és 17 óra 5 percben jelölték meg a rendezvény tervezett kezdő időpontját, a másodikban 15 óra 25 perckor 16 órára jelentettek be rendezvényt. A rendőrség megítélése szerint a bejelentés és a rendezvények kezdetének tervezett időpontja közötti idő nem volt elegendő arra, hogy a rendészeti feladatok ellátására a rendőrség megfelelően felkészüljön, és ez indokolta a rendezvény megtartásának megtiltását.

A bejelentések és a rendezvények kezdő időpontjai közötti rövid időtartam, illetve az Erzsébet tér esetében a bejelentés hiánya azt eredményezte, hogy a rendőrségnek nem volt ideje és lehetősége felkészülni a közlekedés biztosításával járó, fent utalt rendészeti feladatokra. Az Erzsébet tér vonatkozásában ez azt jelenti, hogy a demonstráció megtartása mások jogainak – például a rendezvényen részt venni nem kívánók mozgásszabadságának – sérelmét eredményezte volna.

A „mások jogainak sérelmét” – mint a rendezvény feloszlátásának Gytv. 14. § (1) bekezdése szerinti indokát – a rendőrség a fentiek mellett a Fővárosi Ítéltábla 2009. július 2-án kihirdetett jogerős ítéletével látta igazoltnak, amellyel a bíróság – az

elsőfokú ítéletet helybenhagyva – a Magyar Gárda Egyesületet feloszlatta, mely döntése a Magyar Gárda Mozgalomra is kiterjedt.

A rendőrség tájékoztatása szerint a másodfokú ítélet kihirdetését követően a Magyar Gárda honlapján több olyan tartalmú nyilatkozatot tettek közzé, miszerint a Magyar Gárda „feloszlatatlan”, továbbá hogy az ítélet egyébként is politikai nyomásra született, azt az érintettek elfogadni nem tudják.

A válaszlevél említi továbbá, hogy a mozgalom és további szervezetek a fenti álláspontjukat hangsúlyozandó a 2009. június 20-án 2009. július 4-ére a Szabadság térre bejelentett rendezvényt, amely a „politikai üldözöttek” melletti szimpátiatüntetés lett volna, – és amelynek tudomásulvétele kapcsán a rendőrség a Budapest V. kerületi önkormányzat területfoglalási engedélye folytán hatáskörének hiányát állapította meg – a Magyar Gárda Egyesület melletti szimpátiatüntetésnek minősítették, arra a Mozgalom tagjait is résztvevőként várták. A Testület megjegyzi, hogy a Magyar Gárda honlapján július 2-án megjelent közleményben a szimpátiatüntetés helyszínéként nem a Szabadság teret, hanem a Szent István teret jelölték meg, ahová az első bejelentést július 4-én 10 óra 30 perckor tették meg.

A rendőrségi levél hivatkozik az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezményre (az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről, a továbbiakban: Egyezmény). A rendőrség szerint az Egyezmény joggal való visszaélés tilalmát rögzítő 17. cikke „egyértelművé teszi, hogy az Egyezményben foglalt jogok – így a gyülekezési jog – gyakorlása nem eredményezheti mások jogainak és szabadságának megsértését vagy korlátozását. (Az Egyezmény 17. Cikke a következő: „Az Egyezmény egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az bármely állam, csoport vagy személy számára jogot biztosítana olyan tevékenység folytatására vagy olyan cselekedet végrehajtására, amely az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok megsértésére vagy pedig az Egyezményben meghatározottnál nagyobb mértékű korlátozására irányul.”)

A válaszlevél értékelése szerint az Egyezményben biztosított jogok társadalmi rendeltetése a demokrácia, a jogállam védelme, és amennyiben egy gyülekezés ezen intézményeket támadja, joggal való visszaélést valósít meg. A jogbiztonság sérelmét jelenti ugyanis, ha a beállott jogerőt, a másodfokú bíróság döntését, lényegében a jogrend egészének biztonságát kérdőjelezi meg.

A Magyar Gárda részéről napvilágot látott nyilatkozatok alapján a rendőrség számára egyértelmű, hogy az Erzsébet téren nem spontán, hanem szervezett demonstrációt tartottak – vidékről sokan érkeztek szervezett formában, egyenruhával –, és ezt nem titkoltan azzal a céllal tették, hogy hangot adjanak véleményüknek, mely szerint a feloszlatásról hozott jogerős ítélet számukra elfogadhatatlan és koncepciós eljárás keretében született.

A rendőrség nem tulajdonít jelentőséget annak, hogy a rendezvény időpontjában a másodfokú ítélet még nem volt írásba foglalva, álláspontja szerint ugyanis azt a kihirdetéshez kapcsolódó fokozott médiafigyelem miatt „köztudomású tény”-ként lehet elfogadni. Világos az is, hogy az érintettek tudatosan – az ítéletről tudva – helyezkedtek szembe a Fővárosi Ítéltábla jogerős határozatával.

Mindezekre figyelemmel a rendőrség szerint a július 4-ei Erzsébet téri rendezvény megtartása az Egyezmény 10. és 11. Cikkeiben biztosított véleménynyilvánítási és gyülekezési szabadság „rendeltetésellenes gyakorlását” jelentette, hiszen a jogbiztonságot támadta (amely a demokrácia és a jogállam tartalmi eleme), ezen keresztül sértve a közrendet, köznyugalmat. A jogállam mint alapérték sérelme pedig megalapozza a Gytv. 2. § (3) bekezdése szerinti „mások jogainak és szabadságának sérelmé”-t.

A rendőrség hivatkozik a felosztatásról hozott elsőfokú ítéletben kifejtettekre, miszerint az egyesülési jog korlátozásának nem feltétele, hogy konkrét bűncselekmény megvalósuljon, és analógiaként alkalmazva a gyülekezési jog kapcsán a jogsérelem absztrakt veszélye elegendő ahhoz, hogy a Gytv. 2. § (3) bekezdés szerinti felosztatási ok megállapítható legyen.

A rendőrségi álláspont szerint tehát az Erzsébet téri rendezvény felosztatásának a fent kifejtett körülmények miatt a Gytv. 14. § (1) bekezdése alapján további mérlegelés nélkül helye volt.

b) A rendőrség a felosztatás jogalapjaként hivatkozik továbbá a Gytv. 14. § (1) bekezdésének utolsó fordulatára (rendezvény tartása „tiltó határozat ellenére”). Ebben a körben megállapítják, hogy az Erzsébet téren megtartott demonstráción megjelenő tömeg azonos volt a Szent István bazilika előtt megjelenő tömeggel. A tömeg éppen azért vonult át a Szent István térről az Erzsébet térre, mert az ott végrehajtott rendőrségi zárás és kiürítés nem tette lehetővé, hogy a demonstrációt az eredeti helyszínen tartsák meg.

A rendőrségi levél megjegyzi, hogy a szervezők azon magatartása, hogy gyors reagálású demonstrációként kívánják beállítani a tiltó határozat ellenére megtartani kívánt, majd objektív körülmények miatt más helyszínre irányított demonstrációt, felveti a joggal való visszaélés lehetőségét.

A rendőrség szerint a személyi körön túl a Szent István téri (bejelentett, de tudomásul nem vett) rendezvény és az Erzsébet téri demonstráció egyezőséget mutatott a deklarált célt – „a Szabadság térre bejelentett rendezvényekkel kapcsolatos állítólagos jogsértések miatti felháborodás kifejezése” – és a tervezett napirendet tekintve is, megállapítható továbbá az időbeli folyamatosság.

c) Végül a rendőrségi válaszlevél hivatkozik arra, hogy az Erzsébet téren összegyűlt tömeg tagjai a rendőrség jogszerű intézkedésével szemben engedetlenséget

tanúsítottak – és ez már a Szent István téren megkezdődött –, és ezzel a rendezvény elveszítette békés jellegét. Ez pedig a Gytv. és az Rtv. szerint feloszlátási ok. A rendőrség hivatkozik arra, hogy a Szent István téren jelenlévő tömeg az oda bejelentett rendezvény megtiltása ellenére kívánt demonstrálni, azonban ezt a végrehajtott zárás lehetetlenné tette, és ezt követően vonultak át az Erzsébet térre.

Az Erzsébet téren összegyűlt tömeg tagjai 18 óra 07 perckor kövekkel kezdték dobálni a rendőri sorfalat, és jogsértő cselekményüket felszólítás ellenére sem hagyták abba. Az Rtv. 59. §-a szerint a tömegoszlátás mint kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha „a jogellenesen összegyűlt, illetőleg jogellenes magatartást tanúsító tömeg a szétoszlásra irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget”. A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 74. § (1) bekezdése szerint ha „jogszabály a tömeg feloszlátását a Rendőrség számára kötelezővé teszi (gyülekezési törvény 14. §), vagy a tömeg jogellenes magatartást tanúsít, a csapaterő kirendelésére jogosult rendőri vezető intézkedik a tömegoszlátásra.”

A rendőrség hivatkozik továbbá az Rtv. 19. § (1) és (2) bekezdésében foglalt szabályra a rendőri intézkedésnek való alávetési kötelezettségről, továbbá a nem engedelmeskedőkkel szemben alkalmazható intézkedésekről és kényszerítő eszközökről.

A rendőri levél tehát tömegoszlátási okként hivatkozik a Gytv. 14. § (1) bekezdésében rögzített körülményekre három vonatkozásban is: i) a rendezvény a Gytv. 2. § (3) bekezdésében foglaltakba ütközött, mások jogainak és szabadságának sérelmével járt; ii) a bejelentéshez kötött rendezvényt tiltó határozat ellenére tartották; iii) a tömeg magatartásával a rendezvény elveszítette békés jellegét.

6) A BRFK hivatalvezetőjének 2009. augusztus 13-ai és szeptemberi levelében foglaltak szerint, illetve a rádióforgalmazásból megállapíthatóan az Erzsébet téren összegyűlt tömeg felszámolására a biztosítás parancsnoka 16 óra 58 perc 55 másodperckor adta ki az utasítást, ezt követően közlekedési zárást rendeltek el, és a távozás útvonalaként az Astoria irányát jelölték ki. Ezt követően 17 óra 14 perc 47 másodperckor hangzott el utasítás a passzív ellenállás felszámolására, majd a törzs vezetője igazoltatást követő előállítást jelölt meg szükséges intézkedésként. A felszólítások 17 óra 26 perctől 20 óra 31 percig hangzottak el folyamatosan.

A rendőri intézkedések során testi kényszert, könnygázt és bilincset alkalmaztak. A rendőrség elmondása szerint „klasszikus értelemben vett” (mozgó sorfállal végrehajtott) oszlátásra nem került sor, ehelyett a passzív ellenállást tanúsító személyekkel szemben egyedileg alkalmaztak kiemelést, majd előállítást.

7) A rendőrség által rendelkezésre bocsátott videofelvételek alapján a Testület a történéseket az alábbiak szerint rekonstruálta.

A rendőri egységek július 4-én Budapest utcáin fokozott figyelemmel kísérték azokat a személyeket, akikről feltételezték, hogy valamilyen demonstráción kívánnak részt venni, továbbá, akik – a Gárda egyenruhájának is részét képező öltözetet – fekete nadrágot és fehér inget viseltek, vagy ruházatukon a Gárdára utaló jelzés szerepelt. Ezen személyeket igazoltatták, illetve ruházatukat, csomagjaikat, járműveiket átvizsgálták, a náluk talált tárgyakat – különös tekintettel azokra, amelyek rendezvény kellékeinek voltak tekinthetők – nagy alaposággal és körültekintéssel számba vették.

Különös figyelmet fordítottak a Nemzeti Kávézóban és annak környékén, a Nyugati Pályaudvar, illetve a Deák Ferenc tér, valamint az ezeket összekötő Bajcsy-Zsilinszky út körül előforduló személyek ellenőrzésére. Biztosították továbbá a nap folyamán a Kossuth teret, a Szabadság tér és a Vértanúk tere környékét, ahol az arra járó, illetőleg ott tartózkodó személyeket szintén igazoltatták.

A felvételek tanúsága szerint 16 órától kezdődően a rendőri egységek egyre nagyobb számban folytatták a fent említett ellenőrző – elsődlegesen igazoltató – tevékenységet az Erzsébet-téren, illetve annak környékén. Látható továbbá, hogy a téren a tömeg is folyamatosan nőtt, és egyértelművé vált, hogy tagjai rendezvényre gyülekeznek.

Az igazoltatások dokumentálása kb. 17 óráig folytatódott, ezt követően a rendőrök a felvételeken elsősorban az egyre növekvő tömeget rögzítették. Látható, hogy a rendezvényre a résztvevők nagy számban, csoportokban érkeztek, létszámuk több száz főre tehető. Jelentős számban voltak köztük olyanok, akik a Magyar Gárda egyenruháját viselték, vagy a rendezvényen való részvétel szándékát ruházatukon egyéb módon tették nyilvánvalóvá (pl.: Árpádsávós kendő, póló viselésével).

17 óra 8 perckor a rendőrség megkezdte a tömeg feloszlátását, a téren a következő felszólítás volt hallható:

„Hölgyeim és Uraim! A rendőri erők műveleti parancsnoka nevében tájékoztatom Önöket, hogy a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény hatálya alá tartozó rendezvényen vesznek részt. Megkérem / A törvény nevében felszólítom Önöket, hogy jogsértő magatartásukat hagyják abba, oszoljanak szét, a területet (a Bajcsy-Zsilinszky úton / a Károly körúton) az Astoria irányába hagyják el!”, valamint „Ellenkező esetben a rendőrség a rend helyreállítása érdekében a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 59. § (1) bekezdésében foglalt intézkedéseket és kényszerítő eszközt fog alkalmazni.”

Később külön felhívás hangzott el a sajtó munkatársainak is – például 17 óra 46 perckor – a következők szerint: „Kérem a sajtó munkatársait, hogy hagyják a rendőri erőket dolgozni.”; illetve 17 óra 51 perckor a környékre összegyűlt nézelődőknek címezve: „...a nézelődőket is, hogy a területet a felszólításnak megfelelően hagyják el.” Majd 17 óra 53 perckor, amikor a rendezvény résztvevői az eljáró rendőri erőkkel szemben erőszakosan léptek fel, a következő felhívás volt hallható: „Kérem Önöket, hogy a dobálást fejezzék be!”

17 óra 8 percet követően a felszólítás a rendőrség felszólító gépkocsijából a tér több pontjáról folyamatosan – szinte megállás nélkül – hallható volt egészen 20 óra 31 percig.

A rendőrség felhívásának a téren tartózkodó demonstrálók túlnyomó része nem tett eleget, onnan számottevő létszámban nem távoztak. A tömeg néhány tagjának kezdeményezésére – az első felszólítás elhangzását követően – a demonstrálók jelentős része úgy döntött, hogy a rendőri intézkedéssel való egyet nem értésüket szembetűnő módon fejezik ki, ezért a téren a földre leültek és énekelni kezdtek. 17 óra 17 perckor hallani az egyik videofelvételen, amint annak készítője erről a jelenségről beszámol, majd a kamera ülve demonstráló személyeket mutat, míg egy másik felvételen már 17 óra 11 perckor látszik, hogy a résztvevők a földön ülnek.

17 óra 24 perckor hallható továbbá, hogy a rendezvény egyik résztvevője a következőkről tájékoztatja a többieket: „Kapaszkodjatok egymásba, hallod, az a parancs, kapaszkodjatok egymásba!” Majd látható, hogy a földön ülők közelebb húzódnak egymáshoz, és átkarolják egymást.

17 óra 12 perckor, tehát mindössze néhány perccel azt követően, hogy az első széteszlásra való felhívás elhangzott, a rendőri egységek megkezdték a tömeg tagjaival szembeni intézkedéseket. A jelenlévőket – az állva ott tartózkodókat és az ülve demonstrálókat egyaránt – felszólították személyazonosságuk igazolására. Egyeseket a téren vontak ellenőrzés alá, és felhívták figyelmüket, hogy a rendőri felszólításnak tegyenek eleget, és távozzanak, míg másokat a tömegből az előállító autókhoz kísérték, adataikat rögzítették, ruházatukat és csomagjaikat átvizsgálták, végül előállításukra is sor került.

A rendőrök egyaránt felléptek a téren álldogáló, és ülve demonstráló személyekkel szemben. A felvételek alapján megállapítható továbbá, hogy az ülve demonstráló személyekkel szemben ugyanúgy próbáltak eljárni, mint a többiek esetében, vagyis azt kérték tőlük, hogy azonosítsák magukat, illetve hagyják el a területet. Azok esetében azonban, akik a fenti kéréseknek nem tettek eleget, testi kényszert alkalmaztak. Ez különösen erőszakos formát öltött azon személyek esetében, akik a rendőri intézkedésnek nem egyszerűen azáltal nem tettek eleget, hogy a földről nem voltak hajlandók felállni, hanem körülöttük ülő társaikba is belekapaszkodtak, és így próbálták megakadályozni, hogy a rendőrök őket a tömegből kikísérjék.

A felvételek alapján elmondható továbbá, hogy az intézkedések nem kizárólag, de elsősorban azokat érintették, akik a Magyar Gárda egyenruháját viselték, az intézkedések túlnyomó részét velük szemben fogatosították.

A felvételek túlnyomó részén nem hallható az eljáró rendőr és az intézkedés alá vont személy párbeszéde, így az a rendőri tájékoztatás sem, amelyet az intézkedés alá vont személlyel az intézkedés megkezdésekor, vagy annak során közöltek. A rendőrség által a Testület rendelkezésére bocsátott egyik felvételen azonban rögzítésre került,

amint a tömegből kivezetett demonstrálókkal az alábbiakat közlik: „Jó napot kívánok! Önt jogszerű rendőri intézkedéssel szembeni ellenszegülés miatt előállították a kollégák, [itt a felvételt készítő rendőr minden esetben felolvasta az előállítást végző rendőrök azonosító számát és rendfokozatát, majd azzal folytatta, hogy] elő fogják állítani, ki fogják hallgatni. Megértette?” Az érintettek tájékoztatása a konkrét esetekben egyéb szabálysértés elkövetésére való utalást nem tartalmazott.

A rendőrség az oszlatás megkezdését követően több alkalommal hajtott végre csapaterős műveleteket annak érdekében, hogy a téren összegyűlt tömeg egységét megbontsa, létszámát csökkentse, a jelenlévőket távozásra ösztönözze. A tér Károly körúthoz közel eső részét – mint az elvonulás megjelölt irányát – szabadon hagyva a tömeget rendőrsorfallal vette körül. Az első kiszorítási kísérlet végrehajtására 17 óra 55 perc körüli időben került sor, amelyet újabbak követtek 18 óra 20 perc, 18 óra 55 perc, 19 óra 15 perc, illetve 19 óra 30 perc körül.

Könnygáz bevetésére a felvételek tanúsága szerint 17 óra 37 perckor kaptak engedélyt az intézkedő rendőrök. A tömeg tagjaival szemben ezt a kényszerítő eszközt több alkalommal vetették be, a videofelvételeken ilyen eljárás 17 óra 53 perckor, 18 óra 20 perc körül, 18 óra 50 perckor, illetve 19 óra 30 perc táján ismerhető fel.

A tömeg a rendőri fellépés elleni tiltakozás jeléül erőszakhoz folyamodott, első alkalommal 17 óra 53 perckor, majd 18 óra, ezután 18 óra 50 perc, végül 19 óra 50 perc körüli időben a rendőröket üvegekkel, kövekkel dobálták meg.

19 óra 13 perckor a térre érkezett Vona Gábor, a Jobbik elnöke, aki az ülő demonstrálókhoz lépett, és 19 óra 14 perckor helyet foglalt közöttük. 19 óra 21 perckor azonban az ő kiemelésére is sor került.

19 óra 30 perc körül a rendőrség „folyosót nyitott” a téren tolongó tömegbe, és a kettéválasztott sokaság egyik – szemmel láthatóan nagyobb létszámú – felét megpróbálta kiszorítani az Erzsébet térről a Deák Ferenc tér felé, míg a tömeg másik felének tagjait – ahová az ülő demonstrálók is tartoztak – továbbra is egyesével kiemelték, majd előállították.

A kisebb létszámú csoport tagjai – akiknek túlnyomó része a Magyar Gárda egyenruháját viselte – még mintegy másfél órán keresztül a téren maradtak, továbbra is a földön helyet foglalva, miközben egyesével történő elvezetésük és előállításuk zajlott. Majd 21 óra körüli időben a már csupán néhány – a rendőrség becslése szerint mintegy negyven – fő demonstráló felállt, ám továbbra is ottmaradt. Végül 21 óra 2 perckor alakzatba rendeződtek, amely „Vigyázz!” vezényszó elhangzását követően bomlott fel. Ekkor a demonstrálók levetették az egyenruhájukhoz tartozó mellényt, sapkát, és a térről önszántukból, szabadon távoztak. Velük szemben rendőri intézkedést nem fogantatosítottak.

A tömeg nagyobb létszámú felét a rendőrség végül – többszöri próbálkozást követően – 20 óra 15 perckor szorította ki végleg az Erzsébet tér területéről a Deák Ferenc tér irányába. Az ekkor még több száz fős sokaság a Deák Ferenc teret követően a Károly körút felé vette az irányt, miközben létszáma csak lassan fogyatkozott. A körúton haladva a demonstrálók elértek az Astoriáig, majd a Rákóczi úton haladtak a Blaha Lujza tér, illetve a Keleti pályaudvar felé, miközben az érintett útszakaszok forgalmát feltartották, a továbbhaladást több helyen teljesen lehetetlenné tették. A tömeg létszáma ugyan fokozatosan csökkent, de a Rákóczi úton haladva azt a rendőrök még mindig 150-200 főre becsülték. A pályaudvar környéki utcákban a tömeg végül több kisebb csoportra szakadt, amely csoportokat végül a rendőrségi kamerák szem elől veszítették.

8) A rendőrség a Testület megkeresése folytán a vizsgálathoz rendelkezésre bocsátotta a 2009. július 4-ei rádióforgalmazás anyagát 7 óra 30 perctől 23 óra 56 percig. Ezt alapul véve a Testület a történéseket és a rendőrök eljárását az alábbiak szerint rekonstruálta.

A hanganyag alapján megállapítható, hogy a rendőrség egész nap figyelte a fővárost és környékét – elsősorban a vélhetően a fővárosba tartókat –, hogy kik viselnek gárdista egyenruhát. Amennyiben ilyen – vagy a rendezvényekkel egyébként kapcsolatba hozható, ismert – személyeket észleltek, figyelemmel kísérték, illetve megpróbálták őket a rendezvényektől távol tartani – több esetben arra hivatkozással, hogy a fővárosban tudomásul vett rendezvény, ahol gárdista egyenruhában meg lehetne jelenni, nincs. Más esetben szervezett – sorozatos, ismételt – igazoltatással és átvizsgálással, várakoztatással késleltették azt a főváros felé közlekedő buszt, amely vélhetően a Magyar Gárdával szimpatizáló személyeket szállított. (Az első adat erre 12 óra 28 perckor merült fel, és még 16 óra 52 perckor is a busz átvizsgálásról adnak hírt.)

A gárdista rendezvények és az egyenruha viselése kapcsán az intézkedő rendőrök rádión a következő tájékoztatást kapták: „maga a szervezése, illetve vezetése egy ilyen csoportnak bűncselekményt valósít meg, az egyenruha viselése pedig jogszabálysértő, tehát szabálysértést valósít meg, akik egyenruhában ilyen tömegével csoportosan közterületen közlekednek, tehát mindenféleképpen intézkedési kötelezettség [... áll fenn].” (Rádióforgalmazás, 12:31:01) A rádióforgalmazás szerint ilyen tartalmú útmutatást kaptak a kivezényelt rendőri erők a parancsnoki eligazítás során is. A későbbiekben, 14 óra 54 perckor hangzik el az az eligazítás, hogy ha valaki felszólítás ellenére sem veszi le az egyenruhát, elő kell állítani. A 15:06:14-kor és 15:10:02-kor elhangzott tájékoztatás szerint az egyenruhát egyedül (nem csoportosan) viselő személlyel szemben ugyanúgy lépnek fel a rendőri erők – előállítást kilátásba helyezve –, mint a csoportokkal szemben.

A délelőtti folyamán a rendőrség városszerte figyelemmel kísérte a rendezvényeket. A Szabadság téren 10 óra után a belvárosi családi rendezvény megkezdődött („a gyermekek már birtokba vették” az „ugrálóházat”), azonban az olvasóliget megrendezésére nem került sor, mert a főszervező közölte, hogy az egyik – aznapra

bejelentett és megtiltott – rendezvény szervezője felhívta és megfenyegette. Erre tekintettel nem a Szabadság téren, hanem a Margitszigeten rendezték meg a programot. Ezzel kapcsolatban a rendőrség javasolta feljelentés megtételét.

Az Arany János u. 6-8. szám alá bejelentett rendezvény 10 óra és 10 óra 30 perc között rendbontás nélkül zajlott. A Szent István bazilikánál 12 óra után kezdték meg a kordonozást. A Szent István teret és a Szabadság teret 15 óra körül zárták le.

A Kossuth tér lezárásáról az időközben bejelentett – és a nap folyamán később hozott határozattal megtiltott – rendezvény kapcsán 15 óra 30 perckor kezdenek intézkedni. A bejelentőt a Nyugati téri aluljáróban igazoltatták.

A Szent István téren 16 óra körül a felhúzott kordonon kívül zajlottak az igazoltatások, és arra hívták fel a jelenlévők figyelmét, hogy „nem lesz demonstráció”. A környéken is folyamatosan figyelték a gárdistának vélt vagy demonstrációra érkező személyeket, mozgásukat, öltözküket, röplapjaikat stb.

16:35:15-kor olyan utasítás hangzott el a rádióforgalmazásban, miszerint „aki teljes gárdaegyenruhát visel, a továbbiakban előállítandó”. Egy másik felhívás szerint: „akin egyenruha, gázálarc van nála, előállítandó, sokszor felszólították őket, nem várunk tovább” (16:43:49). Majd a 16:44:41-kor elhangzott utasítás szerint aki gárda egyenruhát „vagy bármilyet” visel, garázdaság szabálysértését követi el, tehát elő kell állítani, továbbá valamennyi csoportosulást fel kell szólítani, hogy – mivel nincs tudomásul vett rendezvény – hagyják el a helyszínt. Tájékoztatni kellett továbbá az érintetteket, hogy „amit bejelentettek, azt betiltotta a Budapesti Rendőr-főkapitányság”. Az előállítást az utasítás szerint meg kellett, hogy előzze felszólítás az abbahagyásra, ha azonban nem vették le az egyenruhát, akkor elő kell őket állítani (16:45:57).

16 óra 48 perc körül jutott a rendőrség tudomására, hogy az Erzsébet téren összegyűlt tömeg a Kossuth térre készül átvonulni, mely helyszínre vonatkozóan szintén előállítást helyeztek kilátásba, másrészt próbálták megakadályozni, hogy átvonuljanak. 16 óra 56 perckor hangzott el utasítás, hogy a 200-300 fős tömeget az Erzsébet téren szólítsák fel távozásra, ellenkező esetben előállítják őket. A rendőrség 17 óra körül már 500 fős tömegről beszélt, melyet fel kellett számolni. A tömegről az a megjegyzés hangzott el, hogy nem erőszakos (ezért védőöltözetet nem kell viselni az ide vezényelt rendőri erőknek).

Majd 17 óra 7 perckor pontosították a rendőri tájékoztatást, és arra utasították a helyszínen tartózkodó rendőröket, hogy ne oszlatásra kerüljön sor, hanem felszólításra és előállításra (tehát egyéniesített fellépésre). Erre válaszul az hangzik el, hogy a helyszínen lévő rendőri vezetés is fokozatosan gondolta az oszlatást.

17 óra után végrehajtották a Kossuth tér zárását, a forgalom korlátozását. 17 óra 13 perckor a Szent István tér szinte kiürült, onnan (a rendőrség tudomása szerint) az

Erzsébet tér irányába távozott a tömeg, ahonnan ugyanebben a percben az az információ érkezett, hogy a gárdisták felvették az egyenruhát. Ezt követően megkezdődött az igazoltatás és előállítás, amelynek során a demonstrálók ülve énekeltek, közben karjaikat összefonják, ezáltal ellenállást tanúsítottak. Közben a rendőrség felkészült az előállításra kerülők fogadására az erre kialakított helyiségeknél (Gyorskocsi utca, kerületi kapitányságok). Ezalatt lezárták a tér Bajcsy-Zsilinszky út és Andrássy út felőli oldalát. Majd hír érkezett hangoskodókról a Vértanúk teréről, akik a helyszínről 17 óra 36 perckor távoztak.

17 óra 23 perckor könnyen sérült gárdistáról számoltak be, akihez mentőt hívtak, majd két gárdistáról, akik rosszul lettek (találgatások szerint a melegtől), 17 óra 42 perckor még az hangzott el, hogy csak passzív ellenállást tanúsítanak a rendezvény résztvevői.

17 óra 49 perckor hivatalos személy elleni erőszak gyanúja miatt állítottak elő egy személyt (ekkor már a Gyorskocsi utcába továbbították az előállítottakat), majd 18 óra 1 perckor elhangzott, hogy csoportosan megtámadták a rendőröket, dobálták őket, és ekkor – hivatkozással a békés jelleg elvesztésére, továbbá a többszöri felszólításra – utasítást adtak a kiszorításra és „gázcsapásra”. Ez utóbbit végül egy szívbeteg újraélesztése miatt – melyet a volt buszállomás területén a mentősök ebben az időben végeztek – késleltetni igyekeztek.

18 óra 2 perckor megerősítették azt a korábbi utasítást, hogy ne („egyenes irányú”) tömegoszlatás történjen, hanem kiemelés és előállítás kényszerítő eszközök arányos alkalmazása mellett. 18 óra 3 perckor az Astoria irányát jelölték meg kiszorítási irányként, és közölték, hogy a támadókat büncselekmény miatt elő kell állítani.

18 óra 5 perckor a szívbeteget a helyszínről elszállították, majd epilepsziás beteghez hívtak mentőt.

Közben jelezték a Gyorskocsi utcából, hogy az előállításokhoz szükséges adminisztrációt a helyszínen technikai fennakadás miatt nem tudják biztosítani, ezt megpróbálják elhárítani. (18 óra 32 perckor az hangzik el, hogy helyreállt a rend.)

A tömegről 18 óra 26 perckor azt közölték, hogy összesen 6-700 fő van jelen, és 200 fő áll – passzívan – ellen. 18 óra 27 perckor folyamatos támadásról ad hírt a rádióforgalmazás, és hogy sor került „gázcsapásra”, továbbá hogy a kiemelések folyamatosan zajlanak, kiemelő csoportok alakultak.

A kiemelések során a Gödör Klub feletti mesterséges tóba rendőrségi rádiót dobtak a résztvevők. (Összesen két rendőrségi rádió került a tóba, az egyiket még a tömeggel szembeni fellépés során megtalálták.)

18 óra 41 perckor az hallható, hogy még kb. 100 fő tartózkodik a téren összekapaszkodva. Az utasítás szerint továbbra is határozottan kell fellépni, a tömeget felszámolni.

A kiszorítás kapcsán 19 óra 37 perckor tájékoztatás hangzik el, hogy a vélhetően gárdista személyeket elkülönítették.

20 óra 14 perckor már a kiszorítás befejezéséről adnak hírt a helyszínről, továbbá arról, hogy az elszigetelt csoportokban még ott tartózkodó személyeket igazoltatják, az előállítások továbbra is zajlanak.

20 óra 9 perckor állampolgári bejelentés érkezett arról, hogy a Király utca környékén néhány személy elkezdte felszedni a díszburkolatot, azonban a helyszínre érkező mobil csoportok nem találtak erre utaló jeleket. A környéken „nagyon intenzív mobilizásra” hangzott el utasítás. 20 óra 41 perckor a József Attila utca kivételével a forgalmat helyreállították, még 40 előállítandó személyről érkezett hír.

Az Astoria felé végrehajtott kiszorítás folytán a Rákóczi útról érkezett bejelentés, miszerint ott vonul végig a tömeg egy része, majd a Keleti pályaudvar területére, később a Verseny utcába mentek tovább. (Innen is előállítottak több személyt.) 21 óra 2 perckor az egyik rendőr azt jelentette, hogy a Blaha Lujza téri intézkedés során a rendőrautó oldalát megrúgták.

21 óra 10 perckor az Erzsébet térről adtak tájékoztatást: a gárdisták levették a sapkát, felálltak, és önként távoztak. Ekkor a művelet befejezésére, a forgalom helyreállítására, a kárfelmérésre és az előállításokhoz kapcsolódó adminisztráció (parancsnoki kivizsgálás) mihamarabbi elvégzésére hangzott el utasítás. Közben valamennyi – munkáját befejező – erőt a Kossuth térre vezényelnek azzal, hogy ott van élelem, és a vidéki csapatokat haza lehet engedni.

Az Erzsébet téren 21 óra 25 perckor áll helyre a rend, bár még további előállítottokról érkezett jelentés. A 21 óra 40 perckor rögzített tájékoztatás szerint az Erzsébet tér „esemény nélküli”. 21 óra 44 perckor a József Attila utcán helyreállt a forgalom, és utasítást adtak a forgalom megindítására a Kossuth téren is, amelyre öt perc múlva sor került. 22 órakor a Szabadság térről is távozhattak a rendőri erők.

Az előállítottakat a Gyorskocsi utcai intézmény megtelte után folyamatosan az egyes kerületi kapitányságokra irányították, és intézkedtek víz és konzervek szállításáról az előállítási célállomásokra.

22 óra 13 perckor a Gyorskocsi utcai fogda elől érkezett információ egy 15-20 fős gárdista egyenruhás csoportról, akikkel szemben nem utasították fellépésre az ott tartózkodó rendőröket. Egy órával később azt jelentették, hogy elénekelték a himnuszt, majd – miután rájuk szóltak – elhallgattak. 23 óra 39 perckor azt közölték, hogy védelmet kérnek a Gyorskocsi utcai rendőri intézményből, azonban attól tartanak, hogy fokozott rendőri fellépés esetén csak „hangosabbá” válna a demonstráció. 23 óra 48 perckor Vona Gábort kiengedik a Gyorskocsi utcában, ezt követően véget ér a demonstráció.

9) A rendőrség a 2009. július 4-ei rendezvényekhez kapcsolódó biztosítási feladatokról és tudnivalókról a honlapján több közleményt tett közzé, az alábbiak szerint.

2009. július 2-án a Kossuth tér környékén várható forgalomkorlátozásról, míg július 3-án 11 óra 51 perckor arról nyújtott tájékoztatást, hogy a rendőrség a Szabadság térre július 4-ére egyetlen rendezvényt sem vett tudomásul, és akik ennek ellenére demonstrálnak, azokkal szemben „a rendőrség élve a jogszabályok adta lehetőségekkel, a leghatározottabban fog fellépni”. A közlemény ezen felül tájékoztatott a fokozott ellenőrzéshez kapcsolódó tudnivalókról, a gyakoribbá váló intézkedésekről, átvizsgálásokról, továbbá utalt arra, hogy a Magyar Gárda honlapján megjelentek alapján büntetőeljárás van folyamatban ismeretlen tettes ellen egyesülési joggal való visszaélés vétsége miatt. (A Magyar Gárda honlapján szintén július 3-án megjelent egy közlemény, melyhez csatolták a 2009. június 21-ei egyeztető tárgyaláson készült jegyzőkönyvet, és amely alapján – tévesen, lásd a II. 2. a) pontban foglaltakat – a rendőrséget hazugsággal vádolták, valamint kijelentették, hogy a „Magyar Gárda ott lesz a Szabadság téren”).

2009. július 3-án a rendőrség még egy tájékoztatást tett közzé, miszerint egy magánszemély demonstrációt jelentett be 2009. július 3-ára a Kossuth térre, amelyet határozattal megtiltottak. (A bejelentő ezt követően társaival gépkocsit tolt a térre, melyet azonban a rendőrség elszállíttatott.)

2009. július 4-én a rendőrség közleményeiben egyrészt újra megerősítette, hogy – az aznapi, Szent István téri bejelentésekre is tekintettel – egyetlen demonstrációt sem vett tudomásul, továbbá hogy a Magyar Gárda egyenruhájának viselése a rendőrség szerint alkalmas arra, hogy „másokban félelmet, megbotrántkozást, valamint riadalmat” keltsen, ezért az egyenruhában lévő személyekkel szemben a rendőrség „a leghatározottabban fog fellépni”.

2009. július 4-én 19 óra 8 perckor a rendőrség az alábbi közleményt adta ki: „17 óra után nem sokkal egy nagyobb tömeg gyűlt össze a Budapest V., Erzsébet téren, a Gödör közelében. A rendőrök többször felszólították őket a helyszín elhagyására, ennek azonban nem tettek eleget. A felszólításokat követően a jogerős bírósági ítéletben megfogalmazott okoknál fogva a Magyar Gárda egyenruháját viselő személyeket kezdték meg a rendőrök előállítani. Az előállítások közben több ember megtámadta az intézkedő rendőröket, ezért velük szemben is intézkedésre került sor.” A 23 óra 11 perckor közzétett tájékoztatás szerint a „nap folyamán összesen 216 embert állítottak elő a kollégák, jellemzően garázdaság szabálysértése, jogszerű rendőri intézkedéssel szembeni engedetlenség szabálysértése, illetve hivatalos személy elleni erőszak bűncselekménye miatt.”

A rendőrség 2009. július 5-ei közleménye a fentieket a következőkkel egészítette ki:

„Négy esetben bűncselekmény miatt vált szükségessé személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, velük szemben hivatalos személy elleni erőszak miatt indult

büntetőeljárás. Egy 35 éves budapesti férfi ellen a Budapesti Nyomozó Ügyészség őrizetbe vétele mellett folytatja az eljárást.

205 fővel szemben különböző szabálysértések – garázdaság, közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértés, jogszerű rendőri intézkedéssel szembeni engedetlenség, valamint személyi igazolvánnyal kapcsolatos szabálysértés – elkövetése miatt indult eljárás. A szabálysértés elkövetése miatt előállítottak még az éjszaka folyamán elhagyhatták a rendőrségi objektumokat.

Öt fő előállítására azért került sor, mert semmiféle irattal nem tudták személyazonosságukat igazolni. További két főt azért állítottak elő a rendőrök, mivel igazoltatásuk során megállapították, hogy ellenük érvényes elfogatóparancs van hatályban, egyikük a BRFK TOP 10-es körözési listáján szerepelt.”

10) A Testület többszöri, kifejezett kérésére a rendőrség végül rendelkezésre bocsátotta az országos rendőrfőkapitány nevében írt, 2009. július 3-án kelt tájékoztató levelet, amely a Magyar Gárda Egyesület felosztatásáról hozott elsőfokú ítélet ismeretében, figyelemmel a másodfokú – helyben hagyó – ítéletre is, az alábbiak szerint tájékoztatta valamennyi rendőri szervet a kapcsolódó rendezvények és események során követendő rendőri eljárásról, a jogszabályi környezetről.

A levél az elsőfokú ítélet alapján levezeti, hogy a hivatkozott egyesület „olyan tevékenységet végez, amely ténylegesen sérti egyes kisebbségek tagjainak az egyenlő emberi méltósághoz fűződő személyiségi jogait”. A másodfokú ítélet kihirdetéssel jogerőre emelkedett, és ez alapján jogellenes az egyesületre „utaló elnevezést használni, nevében jognyilatkozatot tenni, illetve annak képviselőjében eljárni [...], a Magyar Gárdára utaló öltözetet viselni, abban nyilvánosan megjelenni.” Kifejti továbbá, hogy jogellenes az is, „ha valaki a felosztatott szervezet nevében megtartott rendezvényen, vagy egyéb olyan rendezvényen vesz részt, amely a közvélemény számára is felismerhető módon (pl. elnevezések, szimbólumok, zászlók, transzparenszek, öltözet, verbális kommunikáció, célok meghatározásán keresztül stb.) azonosítható a Magyar Gárdával.

Amennyiben a fenti magatartások bármelyike a Gytv. szerinti rendezvény bejelentése során merül fel, az egyeztető tárgyalás során a bejelentőt „figyelmeztetni kell magatartása, illetve a rendezvénye megtartásának jogellenességére, valamint a lehetséges következményekre”.

A rendőri fellépés módját és jogalapját tekintve a levél az alábbiakat rögzíti.

a) A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 212/A. §-ában szereplő egyesülési joggal való visszaélés alapján elfogásra és előállításra kerülhet sor, ha „a helyszínen jelenlévő személyek valamelyike (aki lehet szervező, rendező, a megjelenők egyike, esetleg irányítói szerepet betöltő), a felosztatott Magyar Gárda vezetésében részt vesz. Erre utaló körülményként

értékelhető pl. az intézkedés alá vont, illetve tanúként bevonható személyek nyilatkozata, a szervezet vezetésére utaló megbízatás, elnevezés, titulus, »beosztás«.

b) Tömegosztatásra akkor kerülhet sor, ha a gyülekezési jog gyakorlása bűncselekményt vagy bűncselekményre való felhívást valósít meg. Ennek megítélése során fokozott körültekintéssel kell eljárni, elsősorban az egyének elleni intézkedések indokoltak, a tömeggel szemben csak akkor lehet fellépni, „ha az egyénnel szembeni intézkedésre már nincsen mód, mivel a jogsértés tömegessé vált, a rendezvény egészére jellemző és a rendőri intézkedéssel a rendezvény törvényessége már nem biztosítható”.

c) Mivel a bírósági ítélet szerint a felosztatott szervezet által kifejtett tevékenység alkalmas félelemkeltésre, a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (a továbbiakban: Szabs.tv.) 142/A. §-ában nevesített garázdaság szabálysértése alapján lehet intézkedni, „ha a megvalósított tényállás alkalmas megbotránkozás vagy riadalom keltésére”. A levél hivatkozik az Rtv. 33. § (2) bekezdésének f) pontjára, miszerint az a személy állítható elő, aki a szabálysértést annak abbahagyására történő felszólítás ellenére folytatja, illetve akivel szemben az eljárás azonnal lefolytatható, továbbá akitől tárgyi bizonyítási eszközt kell megszerezni.

A levél megjegyzi, hogy az ítéleti indokolás szerint „önmagában a Magyar Gárdára utaló öltözet viselése, az abban történő nyilvános megjelenés, továbbá olyan rendezvényen való részvétel, amely a közvélemény számára is felismerhető módon azonosítható a Magyar Gárdával, már önmagában alkalmas / alkalmas lehet a garázdaság szabálysértésének megvalósítására”.

A levél szerint az intézkedés során „célszerű” felszólítani az elkövetőket az abbahagyásra, és ennek eredménytelensége esetén kerülhet sor előállításra az Rtv. 33. § (2) bekezdésének f) pontja alapján.

Tekintve, hogy a garázdaság szabálysértése folytán induló eljárás bírósági hatáskörbe tartozik, „a tömeges mértékű előállítás végrehajtása előtt célszerű a bírósággal egyeztetni [...] a szabálysértési őrizetek elrendelése tárgyában”, és amennyiben a gyorsított eljárás lefolytatása akadályba ütközik, az előállításokhoz kapcsolódó cselekmények befejezését követően „indokolt lehet a szabálysértési őrizet mellőzése”.

d) A levél szerint amennyiben a fentiekén túl a kérdéses cselekmény nem csupán alkalmas félelem vagy riadalom keltésére, hanem ez ténylegesen be is következik, a Gytv. 14. § (1) bekezdése alapján – figyelemmel a 2. § (3) bekezdésre, mások jogainak és szabadságának sérelme miatt – „indokolt lehet a rendezvény, illetőleg a tömeg felosztatása”.

e) A rendőri intézkedések célja minden esetben a szabálysértés és a jogsértő helyzet megszüntetése, a végrehajtás módját pedig a körülmények értékelése alapján kell meghatározni. „A döntés meghozatala előtt mérlegelendő szempont lehet pl. a

résztevők öltözete (pl. egyenruha), a helyszín sajátosságai (pl. sűrűn lakott, városias környezet, kisebbségek lakókörnyezetének közelsége), az eltávozás lehetséges módjai (pl. tömegközlekedés, gyalogos elvonulás, saját tulajdonú, illetve bérelt járművek használata).” A levél szerint „el kell kerülni azt, hogy a rendőri intézkedések célszerűtlen megválasztása miatt a jogellenes magatartás az eredeti résztvevői, szervezői szándékot túlhaladó módon, nagyobb területre terjedjen ki, vagy azt az elkerülhetetlennél jelentősebb számú személy érzékelje”.

f) A levél utal arra, hogy amennyiben a garázda magatartás erőszakkal párosul, akkor garázdaság bűncselekménye miatt szükséges intézkedni.

A Testület az országos rendőrfőkapitány nevében írt levél kapcsán tudomással bír arról, hogy azt később – 2009. július 8-án – visszavonták.

11) A panaszos előállításáról készült rendőri jelentés szerint az átvizsgálásra az Rtv. 31. § (1) bekezdése, az előállítására a 33. § (2) bekezdés f) pontja alapján került sor, vele szemben az Rtv. 48. § b) és c) pontjai alapján bilincset alkalmaztak szökés és támadás megakadályozása érdekében, a panaszosra a rendőr ütést nem mért, a kényszerítő eszköz alkalmazására a panaszost figyelmeztették. Az előállítás során sérülés nem keletkezett. A bilincset 2009. július 4-én 18 óra 40 perctől 22 óra 30 percig alkalmazták, sérülést ez sem okozott.

A jelentést készítő rendőr 2009. július 4-én a panaszolt helyszínen csapaterőben teljesített szolgálatot „nem engedélyezett demonstráción”. A tömeg aktívan és passzívan is ellenállt, ezért kiszorításra tettek kísérletet. Ennek során a felszólításoknak nem engedelmeskedő, a földön ülve kezeit összekulcsoló demonstrálókat kiemelték. A panaszost a rendőr felszólította, hogy hagyja el a helyszínt, de ő, bár felállt, a tér elhagyására nem volt hajlandó, ezért őt megfogta, és a tömegből kiemelte. Ekkor az intézkedésnek engedelmeskedett, az utasításokat végrehajtotta, az ellenállás passzív formáját sem tartotta fenn. A tömegből kivezetve a panaszos kezeit hátul összefogta, az előállító kocsához érve kezeit elől összebilincselte. A ruházatátvizsgálást követően – melynek során „szökésre, támadásra alkalmas eszközt” nem találtak – a panaszost a Gyorskocsi utcai fogdába állították elő.

A jelentést tevő rendőr rögzíti, hogy a panaszossal szemben jogszerű rendőri intézkedés iránti engedetlenség szabálysértés miatt feljelentést tesz.

A parancsnoki vélemény szerint az intézkedés jogszerű, szakszerű volt.

A panaszos által aláírt nyilatkozatok szerint kiértesítést nem kért, élelmiszert kért, továbbá aláírásával igazolta, hogy az előállítás során panasza, sérülése nem keletkezett, orvosi vizsgálatot nem igényelt.

A panaszos részére kiállított igazolásból megállapítható, hogy az előállítás a panaszban megjelölt ideig, 2009. július 4-én 18 óra 40 perctől július 5-én 0 óra 30 percig tartott.

Az eljáró szabálysértési hatóság 2009. július 24-én kelt levelének tanúsága szerint a panaszos meghallgatása iránt megkeresés útján intézkedtek.

A fentieket a BRFK hivatalvezetőjének 2009. szeptember 9-én kelt levele azzal egészíti ki, hogy a panaszos meghallgatására az előállítás folyamán nem került sor.

III.

1) Tekintettel arra, hogy a panaszossal szembeni intézkedések végrehajtására az Erzsébet téren tartott rendezvény feloszlatása keretében került sor, így a foganatosított intézkedések a panaszos gyülekezési és véleménynyilvánítási jogát is érintették, a Testület elsőként a tömegoszlatás kapcsán tanúsított rendőri eljárást tartotta szükségesnek értékelni. Vizsgálnia kellett, hogy a tömegoszlatás alkalmazására megfelelő joggal és az arányosság figyelembevétele mellett került-e sor.

a) Az Rtv. tömegoszlatásra vonatkozó rendelkezései értelmében (59. §) ha a jogellenesen összegyűlt, illetőleg jogellenes magatartást tanúsító tömeg a szétoszlásra irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget, a rendőrség a tömeg feloszlatása érdekében az Rtv. VI. fejezetében szabályozott kényszerítő eszközök alkalmazása mellett bevethet vízágyút, pirotechnikai eszközt, ingerlőgázt, elfogó hálót, és alkalmazhat lóháton vagy járműkötelékben végzett kényszeroszlatást. A fenti eszközök alkalmazására a tömeget előzetesen figyelmeztetni kell, és tilos a tömeget korlátozni a helyszínről történő eltávozásban.

A Szolgálati Szabályzat 74. §-a az Rtv. rendelkezéseit az alábbiak szerint részletezi. Ha jogszabály a tömeg feloszlatását a rendőrség számára kötelezővé teszi (Gytv. 14. §), vagy a tömeg jogellenes magatartást tanúsít, a csapaterő kirendelésére jogosult rendőri vezető utasítást ad a tömegoszlatásra. Tömegoszlatás elrendelésére – jogszabályban meghatározott feltételek megléte esetén – a gyülekezési törvény hatálya alá tartozó olyan rendezvényeken, ahol a rendőrség a rend biztosításában közreműködik, a biztosítás parancsnoka jogosult. A feloszlatásra irányuló rendőri felszólítást hangosító eszköz alkalmazásával legalább kétszer meg kell ismételni. Az utolsó felszólítás során a kényszerítő eszközök alkalmazását kilátásba kell helyezni. A felszólításban közölni kell a helyszínről való eltávozás irányát, és arra a szükséges időt biztosítani kell. A felszólítást a rendőri fellépés megkezdésével egyidejűleg kell foganatosítani, ha a csapaterőt a tömeg részéről közvetlen támadás éri.

A tömeggel szemben a csapaterő a következő kényszerítő eszközöket alkalmazhatja: passzív ellenállás esetén testi kényszert; aktív ellenszegülés esetén rendőrbotot, vegyi eszközt, ingerlőgázt, elektromos sokkoló eszközt, bilincset, pórázon vezetett szolgálati

kutyát szájkosárral vagy anélkül, valamint vízágyút; felfegyverkezett tömeg ellenszegülésének megtörésére pirotechnikai eszközt, lóháton vagy járműkötelékben végzett kényszeroszlatást; aktív rendbontók kiemelésére, elfogására elfogóhálót. A vízágyú és a könnygázgránát alkalmazása mindig parancsra, a helyszínen tartózkodó parancsnok által meghatározott módon történhet, egyidejűleg gondoskodva a rendőrök könnygáz hatása elleni védelméről. Az alkalmazandó kényszerítő eszközök körét a csapaterő parancsnoka határozza meg.

A rendezvények rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri feladatokról szóló 15/1990. (V. 14.) BM rendelet 15. §-a értelmében a törvénybe ütköző rendezvény a felosztatás szempontjából egy megítélés alá esik a bejelentés nélkül tartott rendezvénnyel. A rendőrség a rendezvény felosztatásakor jól hallható módon – hangosbeszélőn – figyelmezteti a résztvevőket, hogy ha nem hagynak fel a törvénytörő magatartásukkal, illetőleg a helyszínről önként nem távoznak el, akkor a rendőrség – akár kényszerítő eszköz igénybevételével is – szétosztatja a rendezvényt. A rendőrség azt is közli, hogy a rendezvény helyszínét milyen irányban hagyják el.

Ha a figyelmeztetés nem vezet eredményre, azt kétszer meg kell ismételni. A tömeg osztatására – a rendőri kényszerítő eszközök alkalmazására – akkor kerülhet sor, ha a felszólítás és a további két alkalommal megismételt figyelmeztetés ellenére a tömeg nem oszlik szét.

A rendezvény felosztatása során, ha a tömeg magatartására figyelemmel erre lehetőség van, a rendőrség első intézkedésként igazoltatásokat fogantat, és azokról igazoltató lapokat állít ki. A tömegosztatás tényleges megkezdésére akkor kerülhet sor, ha a tömeg a felszólításnak, illetve az igazoltatások ellenére nem oszlik szét. A tömegosztatást a karhatalmi feladatokra vonatkozó előírások szerint kell végrehajtani.

b) A Testület rendelkezésére bocsátott iratokból megállapítható, hogy a rendőrség készült a 2009. július 4-ére tervezett, Magyar Gárdához kapcsolódó demonstrációkkal kapcsolatos feladatok ellátására, erre a fokozott ellenőrzést elrendelő utasítás is tartalmaz egyértelmű utalást. Ennek keretében valamennyi szóba jöhető helyszínen (Kossuth tér, Vértanúk tere, Szabadság tér, Szent István tér, Erzsébet tér), azok környékén és további csomópontokon folyamatos ellenőrzést végeztek. Mindezen cselekmények – a fokozott jelenlét, a vélhetően a Magyar Gárdához kötődő személyek igazoltatása és átvizsgálása – célja annak megghiúsítása volt, hogy ez a tömeg a főváros területén meg tudja rendezvényét tartani.

Egyértelműen ezt a célt szolgálta a 2009. július 3-án kiadott – és jelen állásfoglalás II. 10. pontjában hivatkozott – rendőrségi közlemény is, amely az alábbiakat rögzítette: 2009. július 4-ére a rendőrség egyetlen rendezvényre vonatkozó bejelentést sem vett tudomásul a Szabadság térre, és akik mégis demonstrációt tartanak, azokkal szemben „a rendőrség élve a jogszabályok adta lehetőségekkel, a leghatározottabban fog fellépni”.

Az Erzsébet téren a rendőrség a tömeg felosztatását – erre irányuló felhívással – 17 óra 8 perckor kezdte meg. A hangosbemondón elhangzott tájékoztatás kifejezetten hivatkozott a Gytv.-re és az Rtv. 59. § (1) bekezdésére.

c) A rendőrség a Testületnek megküldött válaszlevélben a felosztatás okaként számos körülményt felsorolt, ezeket a Testület az alábbiak szerint értékelte.

ca) A rendőrség hivatkozik arra, hogy a demonstráció békétlenné vált, és ezáltal felosztatásának volt helye. Az irányadó jogszabály, a Gytv. 2. § (1) bekezdése szerint a törvény a „békés összejövetelek, felvonulások és tüntetések (a továbbiakban együtt: rendezvény)” vonatkozásában biztosítja a gyülekezési jog gyakorlását. A Gytv. 12. § (1) bekezdése szerint pedig ha „a rendezvény résztvevőinek magatartása a rendezvény törvényességét veszélyezteti, s a rend másként nem állítható helyre, a szervező köteles a rendezvényt felosztatni.”

A Testület ezzel kapcsolatban arra mutat rá, hogy a tömeg, illetve annak egy része éppen azon rendőri fellépés – igazoltatások, „kiemelések” – nyomán vált békétlenné, amelyet a rendőrség már a tömegosztatás keretében alkalmazott. A videofelvételek tanúsága szerint a tömeg szétesztlására az első felszólítás 17 óra 08 perckor hangzott el, ekkor vette tehát kezdetét az Rtv. 59. §-a szerinti intézkedés. A résztvevők a BRFK hivatalvezetőjének levele szerint csak később, 18 óra 07 perckor kezdték kövekkel és üvegekkel dobálni a rendőröket.

Ugyanakkor az osztatás esetleges jogszerűtlensége sem teszi elfogadhatóvá az osztatással érintett tömeg jogsértő magatartását. Az ilyen rendőrségi jogsértés szankcióját a Gytv. 14. § (3) bekezdése irányozza elő, amelynek értelmében „ha a rendezvényt felosztatják, a rendezvény résztvevője a felosztatástól számított tizenöt napon belül pert indíthat a felosztatás jogellenességének megállapítására.” A jogellenes osztatás nyomán kialakult békétlenség vagy bűncselekményt is megvalósító tevékenység tehát nem a jog által elvárt reakció, hanem olyan jogellenes magatartás, amely a további rendőri intézkedéseknek, így akár az osztatás folytatásának is megfelelő alapjául szolgálhat, amennyiben a jogszabályi feltételek fennállnak.

Ezért tehát az is vizsgálendő, hogy a rendőröket dobáló csoport magatartása „jellegadónak” volt-e tekinthető, és megalapozta-e az egész rendezvény felosztatását. E kérdés eldöntésében a videofelvételek mellett a Testület támaszkodott az állampolgári jogok országgyűlési biztosának az AJB 4721/2009. számú ügyben írt jelentésére is, amely szerint a földön ülő csoporttól jól elkülöníthető volt a rendőröket megtámadó csoport, amellyel szemben azonban a rendőrség nem lépett fel. A Testületben a felvételek megtekintése után az a benyomás alakult ki, hogy békétlenségre több alkalommal került ugyan sor, de mindannyiszor igen rövid ideig tartott, nem vált uralkodóvá a rendezvény szempontjából, és ráadásul az erőszakos magatartást kifejtő csoport a tömeg egészéről leválasztható lett volna.

Ezért a Testület a gyülekezés békétlenségét nem fogadta el az oszlatás jogszerű indokaként.

cb) A Testület ezt követően azt vizsgálta, hogy megvalósult-e a Gytv. 14. § (1) bekezdésében foglalt azon ok, miszerint „bejelentéshez kötött rendezvényt tiltó határozat ellenére” tartottak. Ehhez a Testületnek át kellett tekintenie az adott nap rendezvényeihez kapcsolódó bejelentéseket, rendőrségi döntéseket, illetve a rendezvények jellegére utaló körülményeket. Fontos előrebecsíteni, hogy a Testület hatásköre a rendezvények bejelentését tudomásul vevő vagy adott esetben megtiltó határozatok felülbírálására nem terjed ki; azokkal szemben a Gytv. 9. §-ának (1) bekezdése szerint bírósági jogorvoslat vehető igénybe. A Testület a bejelentések rendőri elbírálását csak abból a szempontból vizsgálhatja, hogy azok összefüggésbe hozhatók-e a Gytv. 14. § (1) bekezdése szerinti feloszlatási okokkal.

– 2009. július 4-e vonatkozásában az első bejelentést 2009. június 20-án 21 óra 39 perckor tette I. B., amelyet követően június 21-én tartott a rendőrség egyeztető tárgyalást a bejelentővel. A rendezvény célja „a politikai ügyekben üldözöttekkel való szolidaritás vállalása” volt. A tárgyalás során a bejelentő a rendezvény helyszínét a Kossuth térről a Szabadság térre módosította. A rendőrség másnap, június 22-én értesült arról, hogy az illetékes polgármester területhasználati engedélyt adott ki ugyanezen helyszínre és időpontra, ezért a rendőrség haladéktalanul – még aznap – meghozta végzését, amelyben hatáskörének hiányát állapította meg a bejelentés tudomásulvétele kapcsán.

A rendőrségi iratokból megállapítható tehát, hogy a rendőrség a Gytv. 8. § (1) bekezdésében előírt 48 órás határidőn belül döntést hozott, és az egyéb eljárási cselekmény – egyeztető tárgyalás tartása – kapcsán is késlekedés nélkül járt el.

A Testület – az ezzel ellentétes, a rendezvény résztvevői között elterjedt információkra tekintettel – leszögezi, hogy a 2009. június 21-én tartott egyeztető tárgyalásról készült jegyzőkönyvben nem szerepel olyan rendőrségi álláspont, amely szerint a bejelentést a rendőrség tudomásul vette volna. A BRFK képviselője arról nyújtott tájékoztatást, hogy a rendőrség a rendezvény megtartására irányuló szándékot a törvényes határidőn belül elbírálja, döntéséről elsőként a bejelentőt értesíti.

Mindezek alapján tehát téves az a következtetés, hogy a rendőrség – akár a jegyzőkönyvben, akár a határozat hozatalának hiányában – tudomásul vette volna az első, 2009. június 20-án 21 óra 39 perckor tett bejelentésben foglalt rendezvény megtartását.

A hatáskör hiányáról hozott végzéssel szemben a bejelentő a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 98. §-ának (3) bekezdése alapján élhetett volna jogorvoslattal (fellebbezhetett volna), azonban erre nem került sor. Pusztán abból, hogy nem tiltó határozat, hanem hatáskör hiányát megállapító végzés született az ügyben, nem

vonható le az a következtetés, hogy a Gytv. szerint jogszerű gyülekezés lett volna tartható a Szabadság téren a bejelentésben rögzített időpontban. A végzés éppen arra mutat rá, hogy a Gytv. 6. §-ában foglalt és 15. § a) pontjában meghatározott „közterület” – a „mindenki számára korlátozás nélkül igénybe vehető terület, út, utca, tér” – fogalmába a rendőrség értelmezésében a kérdéses terület a megadott időpontban nem tartozott bele. Ennek vitatására fellebbezés keretében – és nem a rendezvény megtartásával, a tiltást cáfoló nyilatkozatok közzétételével – lett volna mód.

(Ha azonban a bejelentő elfogadja a rendőrségi okfejtést, akkor a használati engedély jogosultjával, a konkrét esetben érintett belvárosi egyesülettel egyeztetve tarthatott volna rendezvényt a kérdéses helyszínen és időpontban, és erre a Gytv. 6. §-a alapján a bejelentési kötelezettség sem terjedt volna ki. Tévesen tartalmazza ugyanis a rendőrségi végzés azt, hogy a Gytv. szerint kizárólag közterületen gyakorolható a gyülekezési jog. Valójában a Gytv. – a 6. §-ban – csak a bejelentési kötelezettség vonatkozásában tulajdonít jelentőséget annak, hogy a rendezvényt közterületen tartják-e, a gyülekezésnek a közterületen való megtartás nem fogalmi eleme.)

A Magyar Gárda internetes oldalán megjelent közlemény – a fentiek szerint tévesen – erre a bejelentésre hivatkozott annak alátámasztására, hogy szervezők a Szabadság téren tudomásul vett rendezvényt tarthatnak, illetve azon az odaérkezők jogszerűen vehetnek részt.

– A második bejelentő, Z. Gy. 2009. július 4-én 10 óra 30 perckor a Szent István téren 17 óra 05 perctől 20 óra 30 percig tartandó rendezvényt jelentett be. A rendezvény célja az volt, hogy felhívja a sajtó és a közvélemény figyelmét az I. B. által a Szabadság térre bejelentett rendezvénnel kapcsolatos rendőrségi jogsértésekre és joghézagokra. A rendezvényt a rendőrség megtiltotta arra hivatkozással, hogy a rendezvény kezdetének tervezett időpontja és a bejelentés időpontja között rendelkezésre álló időtartam nem volt elegendő a rendezvény biztosítására való felkészüléshez, a rendőrséget terhelő rendészeti jellegű feladatok ellátásához. A határozat indokolása a tiltás szükségességét az Alkotmánybíróság 75/2008. (V. 29.) AB határozatának azon megállapításából vezette le, miszerint az ún. gyors – azaz három napon belüli – gyűlések esetén is kötelező a bejelentés, ilyen esetekben azonban megnő a közlekedési feltételek biztosíthatóságának jelentősége. A bejelentő a döntéssel szemben jogorvoslással nem élt.

– Cs. L. 2009. július 4-én 15 óra 25 perckor a Szent István téren 16 órától 22 óráig tartandó rendezvényt jelentett be, azzal, hogy bár a résztvevők 16 órakor kezdenek gyülekezni, beszédek csak 17 óra 15 perctől hangzanak el. A rendezvény céljaként a következőket határozta meg: szimpátiatüntetés a politikai nyomásra született koncepciók perke áldozatai mellett, valamint tiltakozni a rendőrség által a mai napi rendezvényekre kiadott nevetséges, indokolatlan és jogsértő tiltó határozatai ellen. Ezt a rendezvényt a rendőrség 17 óra 08 perckor azonos okra hivatkozással tiltotta meg, mint a Z. Gy. által bejelentett rendezvényt. A határozatot a rendezvény helyszínén kézbesítették.

– 2009. július 4-én 15 óra 36 perckor a Kossuth téren aznap 16 óra 30 perctől másnap 0 óra 30 percig tartandó rendezvényt jelentett be egy további, negyedik bejelentő, G. L. is. A rendezvény célja tiltakozás volt a hamis indokkal megtiltott Szabadság téri tüntetés miatt, valamint előrehozott választások kiírásának követelése. Ezt a rendezvényt a rendőrség szintén megtiltotta. A határozat indokolása a fent említett két esettel azonos érveket hozott fel. A bejelentő kérelme nyomán – a Gytv. 9. § bekezdése szerint – eljáró Fővárosi Bíróság a rendőrségi határozatot jogszerűnek találta.

Az iratok alapján kétség kívül megállapíthatóvá vált, hogy július 4-re az Erzsébet térre egyetlen bejelentés sem érkezett rendezvény megtartására.

A Testületnek ezért azt kellett megvizsgálnia, hogy azonosnak tekinthető-e a tiltással érintett rendezvények helyszínein megjelent és az Erzsébet téren gyülekező tömeg demonstrációja, a rendőrség érvelése szerint ugyanis az Erzsébet téri tüntetés valójában nem volt más, mint a megtiltott Szent István téri rendezvény tiltás ellenére történt megtartása.

A rendőrség szerint ezt alátámasztja, hogy az Erzsébet téren megtartott demonstráción megjelenő tömeg azonos volt a Szent István bazilika előtt megjelenő tömeggel. A tömeg éppen azért vonult át a Szent István térről az Erzsébet térre, mert az ott végrehajtott rendőrségi zárás és kiürítés nem tette lehetővé, hogy a demonstrációt az eredeti helyszínen tartsák meg.

A rendőrség szerint a személyi körön túl a Szent István téri és az Erzsébet téri demonstráció egyezőséget mutatott a deklarált célt – „a Szabadság térre bejelentett rendezvényekkel kapcsolatos állítólagos jogsértések miatti felháborodás kifejezése” – és a tervezett napirendet tekintve is, megállapítható továbbá az időbeli folyamatosság, ezért kétségtelen, hogy az Erzsébet téri demonstráció azonos a Szent István térre bejelentett, de megtiltott rendezvénnyel.

A fentiek ismeretében az Erzsébet téren megtartott rendezvényt a Testület az alábbiak figyelembe vételével ítélte meg.

A három napos határidőn belül tett, fent részletezett bejelentések mindegyikében szerepelt a rendezvény céljaként az I. B. által a Szabadság térre bejelentett demonstrációval kapcsolatban hozott rendőrségi végzés elleni tiltakozás, Cs. L. bejelentésében ez kiegészült a „konceptiós perek” áldozatai melletti szimpátianyilvánítással, G. L. bejelentésében pedig az előrehozott választások kiírásával. A Magyar Gárda internetes oldalán 2009. július 2-án közzétett felhívás alapján ugyanakkor megállapítható, hogy a szervezők egy Szent István térre szervezett – akkor még be nem jelentett – rendezvényre a Magyar Gárda szimpatizánsait is várták, hogy – összhangban a Cs. L. által később bejelentett rendezvény céljával – tiltakozásukat fejezhessék ki a Gárda „konceptiós, politikai nyomásra történt betiltása ellen is”.

A rendőri egységek – a rádióforgalmazás tanúsága szerint – a nap folyamán, már a délelőtti óráktól kezdődően arról tettek jelentést, hogy a fővárosban, különösen az V. kerületben jelentős a létszáma azoknak a személyeknek, akik vélhetően a rendezvényre érkeztek. 16 óra 43 perckor kapott tájékoztatást a rendőrség arról, hogy az Erzsébet téren 50-80 fő kezdett gyülekezni.

A Testület feltételezése szerint a különböző rendezvényekre érkező személyek azért kezdtek az Erzsébet téren összegyűlni, mert a környező, rendezvények helyszínéül megjelölt tereket – a Kossuth teret, a Szabadság teret és különösen a Szent István teret – a rendőrség kordonokkal zárta közbe. Nagy valószínűséggel állítható, hogy annak híre, miszerint az Erzsébet téren találták meg helyüket a máshonnan „kiszorított” tüntetők, egy idő után gyorsan terjedt, és egész tömegek érkezését eredményezte. Ebből kiindulva a megtiltott rendezvények és az Erzsébet téren kialakult demonstráció között valóban felfedezhető összefüggés a személyi, időbeli, területi és célbeli kapcsolatra tekintettel.

Alátámasztják ezt a Testülethez érkezett különböző panaszok is. Cs. L. a Szent István téren vette át az általa bejelentett rendezvényt megtiltó határozatot, azonban az este folyamán az Erzsébet térről állították elő, míg egy másik beadvány előterjesztője először a Szabadság téren, majd a Szent István téren járt, ezt követően a Kossuth térre vonult, és végül átment az Erzsébet térre. A rádióforgalmazási adatok szerint a rendőrök is észlelték ezt a folyamatos mozgást: a Bajcsy-Zsilinszky útnál 16 óra 25 perckor jeleztek az Erzsébet tér felé vonulókat, a Révai utcából 16 óra 33 perckor, a Szent István térről 17 óra 13 perckor.

Az Erzsébet téren összegyűlt sokaság ennek megfelelően minden bizonnyal az aznapra bejelentett, de megtiltott rendezvények résztvevőiből tevődött össze. A Cs. L. által bejelentett rendezvény résztvevői tekintetében ez biztosan állítható, hiszen a 15 óra 25 perckor tett bejelentésével kapcsolatos tiltó határozatot a bejelentő 17 óra 08 perckor vette át a helyszínen, és a rádióforgalmazás anyagában hallható, amint a helyszínen lévő rendőri egységek 17 óra 13 perckor már arról számolnak be, hogy a Szent István téren tartózkodók létszáma jelentősen csökkent, és a távozók az Erzsébet tér irányába indultak.

Az Erzsébet téri rendezvényen nem hangzottak el beszédek, ugyanakkor egyértelmű, hogy zajlott szimbolikus kommunikáció, a Gytv. értelmezése szerinti közös véleménynyilvánítás, mégpedig azáltal, hogy a megjelentek közül közel kétszázan a Fővárosi Ítéltábla által két nappal korábban jogerősen – a Magyar Gárda Egyesület elválaszthatatlan részeként – felosztatott Magyar Gárda Mozgalom egyenruháját öltötték magukra.

Mind a résztvevők, mind a közvélemény számára nyilvánvaló volt, hogy az Erzsébet téren demonstrálók az általuk „konceptciónak” tartott bírósági eljárások, különösen pedig Budaházy György letartóztatása és a Gárda felosztatása elleni tiltakozásukat fejezték ki. A Magyar Gárda honlapja úgy kommentálta az eseményeket, hogy „a

Magyar Gárda Mozgalom tagjai részt vettek a politikai foglyok igazságáért és a Magyar Gárda betiltása ellen törvényesen bejelentett, békés demonstráción” (<http://www.magyardarda.hu/node/4212>). Különböző sajtóorgánumok is ilyen értelemben beszéltek a tüntetés céljáról. „A budapesti Erzsébet téren mintegy 200 egyenruhás gárdista demonstrált a Magyar Gárdát feloszlató bírósági ítélet ellen szombaton” (Magyar Nemzet Online: <http://www.mno.hu/portal/647968>). „A tüntetők a magyar gárda feloszlata ellen, a terrorcselekménnyel, robbanóanyaggal való visszaélés és emberölés előkészületével is gyanúsított Budaházy György mellett demonstráltak” (Index: http://index.hu/belfold/2009/07/04/a_rendorseg_talalkozott_a_gardistakkal).

Megállapítható tehát, hogy míg az Erzsébet téri rendezvény célja leginkább az I. B. és a Cs. L. által bejelentett rendezvények céljaival mutat azonosságot, addig a rendőrség által állított személyi átfedés a Cs. L. által tartott rendezvény és az Erzsébet téri demonstráció között az oszlatás megkezdésekor nem állhatott fent, figyelemmel arra, hogy a Cs. L. rendezvényén részt vevő személyek 17 óra 08 perckor kaptak tájékoztatást arról, hogy a Szent István téren nem lesz demonstráció, mivel az oda bejelentett rendezvényt a rendőrség megtiltotta, és csak ezt követően vették az irányt az Erzsébet tér felé, ahol az oszlatásra a biztosítás parancsnoka már korábban, 16 óra 58 perc 55 másodperckor adta ki az utasítást. Ugyanakkor a Szabadság téri rendezvénnyel kapcsolatos állítólagos jogsértések miatti felháborodás, amelynek kifejezése a rendőrség szerint a korábban megtiltott rendezvényekhez kapcsolta volna az Erzsébet téri demonstrációt, a rendelkezésre álló adatok szerint valójában nem jelent meg üzenetként az itt tartott tüntetés folyamán.

Kétségtelen tény, hogy kiüresítené a bejelentési kötelezettségre vonatkozó – az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága által is legitimnek talált – szabályt, amennyiben a megtiltott rendezvény szervezői mentesülnének a „tiltó határozat ellenére” tartott demonstrációval szemben a Gytv. szerint alkalmazható szankció – a kötelező oszlatás – alól, ha a bejelentésben szereplő helyszíntől valamivel távolabb, vagy a bejelentésben foglalt időpont után akár negyedórával később tartanak meg ugyanazt a rendezvényt, mondván, hogy a tiltás meghatározott helyre és meghatározott időre vonatkozik.

Ugyanakkor annak megítélésében, hogy mikor tekinthető egy eltérő helyen és időben megtartott rendezvény azonosnak a megtiltott rendezvénnyel, nagyon körültekintően és az azonosságot szűken értelmezve kell eljárni, tekintettel a véleménynyilvánítási jog kiemelt fontosságára.

Ezt figyelembe véve a Testület arra a következtetésre jutott, hogy nem helytálló a rendőrség azon kijelentése, miszerint az Erzsébet téri rendezvényen összegyűlt tömeg azonos volt azzal a sokasággal, amely a Szent István Bazilika előtt kívánt rendezvényt tartani, ezért a tömeg feloszlataának helye volt. A Testület meglátása szerint ahhoz, hogy a fent említett oszlatási okot a rendőrség jogszerűen alkalmazza, szükséges lett volna, hogy a kérdéses rendezvények valóban egyezést mutassanak – ahogyan maga a rendőrség is helyesen utal rá válaszelevelében – az érintett személyi kör, a tervezett

napirend, a kitűzött célok vonatkozásában, megállapítható legyen továbbá az időbeli folyamatosság. Mivel ezek a kritériumok a konkrét esetben a fentiekben kifejtettek miatt nem voltak igazolhatók, a Testület a rendőrség érvelését elvetette. Így a másodsorban említett oszlatási okot – miszerint a rendezvényt tiltó határozat ellenére tartották – nem tudta elfogadni.

cc) A rendőrség által hivatkozott további, harmadik feloszlatai ok a rendezvény mások jogainak és szabadságának sérelmével járó jellege volt. A rendőrség döntését két szempontra alapította.

Egyrészt jelentőséget tulajdonított annak, hogy az Erzsébet téri rendezvény esetében a szervezők nem tettek eleget a Gytv. szerinti bejelentési kötelezettségnek. A rendőri álláspont szerint ez a mulasztás azt eredményezte, hogy a rendőrég a konkrét esetben nem tudta megfelelően mérlegelni a rendezvény megtartása által érintett – a közelben dolgozó, élő, közlekedő – harmadik személyek jogainak érvényesíthetőségét, így veszélyeztetve látta a fent említett személyi kör jogainak biztosítására vonatkozó pozitív állami kötelezettség megtartását.

A levél hivatkozik az Alkotmánybíróság 75/2008. (V. 29.) számú AB határozatában kifejtettekre, miszerint a három napos bejelentési határidő figyelmen kívül hagyásával megnő a közlekedés biztosításának jelentősége, különösen akkor, ha a rendőrségnek csak rendkívül rövid idő áll rendelkezésre, hogy a rendezvénnyel összefüggő feladatokra felkészüljön.

A rendőrség megítélése szerint a július 4-én bejelentett és megtiltott rendezvények esetében a bejelentés és a rendezvények kezdetének tervezett időpontja közötti idő, illetve az Erzsébet tér kapcsán a bejelentés hiánya miatt nem volt lehetőség arra, hogy a rendészeti – konkrétan a közlekedés biztosításával járó – feladatok ellátására a rendőrség megfelelően felkészüljön, ami megítélésük szerint mások jogainak és szabadságának sérelmét eredményezte volna. Ez indokolta a bejelentett rendezvények megtartásának megtiltását, illetve az Erzsébet téri rendezvény feloszlatait.

A Testület a rendőrség álláspontját nem tudta elfogadni az alábbiak miatt. Egy közterületi rendezvény megtartása szükségszerűen azzal jár, hogy az adott területet mások – járókelők, a közelben élők – nem tudják úgy használni, mint amikor ott nem tartanak demonstrációt, azaz a gyülekezési jog gyakorlása óhatatlanul korlátozni fogja e harmadik személyek mozgásszabadságát és esetleg más jogait is. A jogalkotó valóban éppen e versengő jogok kiegyensúlyozása érdekében írta elő a háromnapos bejelentési határidőt.

Az utóbbi időszak fejleményei, az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntései alapján azonban egyértelmű, hogy vannak olyan helyzetek, amelyekben ez a határidő nem tartható meg, sőt a spontán demonstrációk kapcsán akár a bejelentés sem történik meg, a rendezvények mégis a gyülekezési jog hatálya alá tartoznak és az állam pozitív intézményvédelmi kötelezettségének körébe esnek.

A rendőrség érvelése nem teljesen alap nélkül való. Elképzelhető olyan helyzet, amelyben a spontán módon létrejött vagy rövid bejelentéssel szervezett rendezvény helyszíne, időpontja, vagy az ott megjelentek száma miatt a megfelelő rendészeti előkészületek hiányában valóban olyan mértékben sérül a harmadik személyek mozgásszabadsága vagy más joga, hogy a Gytv. 14. §-ában előírt kötelező oszlatási ok bekövetkezik.

Ezt azonban mindig az adott eset konkrét körülményei alapján kell vizsgálni, hiszen egy olyan értelmezés, amely szerint a biztosítás megszervezésének a bejelentés hiánya vagy rövidege miatt előálló nehézsége mindig azt eredményezi, hogy a rendőrség nem tudja a mások jogainak garantálására vonatkozó pozitív állami kötelezettséget megfelelően teljesíteni, így sérül a harmadik személyek joga vagy szabadsága, lehetetlenné tenné a spontán vagy gyors reagálású rendezvényeket, hiszen ilyen alapon mindig bekövetkezne a kötelező feloszlatási ok. Ráadásul a Gytv. nem a mások jogait, szabadságát csorbító sérelem bekövetkezésének veszélye, hanem a sérelem tényleges megvalósulásának esetére írja elő a kötelező oszlatást, tehát a jogsérelem absztrakt veszélye nem elégséges indok.

A Testület ezért azt vizsgálta, hogy konkrétan az Erzsébet téren bejelentés nélkül megtartott rendezvény vonatkozásában bekövetkezett-e mások jogainak, szabadságának sérelme abból következően, hogy a rendőrségnek a bejelentés hiánya miatt nem volt elegendő ideje felkészülni a rendezvény biztosítására.

A Testület erre a kérdésre nemleges választ adott. A rendőrség nagy erővel tudott megjelenni az Erzsébet téren, a rendelkezésre álló iratok nem tartalmaznak olyan esetekre utalást, amikor az Erzsébet téri gyülekezés miatt harmadik személyek mozgásszabadságát olyan mértékben érte volna korlátozás, amely a gyülekezési joggal összemérve elérte volna azt a szintet, amelynél már indokolt lett volna az oszlatás. A Testület megítélése szerint tehát a rendőrségnek nem volt jogszabályi felhatalmazása arra, hogy mások jogainak és szabadságának sérelmére hivatkozva az Erzsébet téren tartott rendezvény oszlatását azért kezdje meg, mert az idő rövidegére tekintettel nem tudott eleget tenni a közlekedés biztosításával járó rendészeti feladatainak, és veszélyeztetve látta – a közelben dolgozó, élő, közlekedő – harmadik személyek jogainak érvényesíthetőségét. Ezért a Testület a rendőrség ezen hivatkozását mint a rendezvény feloszlatásának okát nem tudta elfogadni.

Másodszorban a „mások jogainak sérelmét” – mint a rendezvény feloszlatásának Gytv. 14. § (1) bekezdése szerinti indokát – a rendőrség a Fővárosi Ítéltábla 2009. július 2-án kihirdetett jogerős ítélete kapcsán látta igazoltnak, amellyel a bíróság – az elsőfokú ítéletet helybenhagyva, azonban azt a Magyar Gárda Mozgalomra is kiterjesztve – a Magyar Gárda Egyesületet feloszlatta.

A rendőrség tájékoztatása szerint a másodfokú ítélet kihirdetését követően a Magyar Gárda honlapján több olyan tartalmú nyilatkozatot tettek közzé, miszerint a Magyar

Gárda „feloszlatatlan”, továbbá hogy az ítélet politikai nyomásra született, azt az érintettek elfogadni nem tudják.

A válaszlevél említi továbbá, hogy a Mozgalom és további szervezetek a fenti álláspontjukat hangsúlyozandó a 2009. június 20-án 2009. július 4-ére a Szabadság térre bejelentett rendezvényt, amely a „politikai üldözöttek” melletti szimpátiatüntetés lett volna – és amelynek tudomásulvétele kapcsán a rendőrség a Budapest V. kerületi önkormányzat területfoglalási engedélye folytán hatáskörének hiányát állapította meg –, a Magyar Gárda Egyesület melletti szimpátiatüntetésnek minősítették, arra a Mozgalom tagjait is résztvevőként várták.

A rendőrségi levél hivatkozik az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezményre (az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről, a továbbiakban: Egyezmény). Álláspontja szerint az Egyezmény joggal való visszaélés tilalmát rögzítő 17. Cikke „egyértelművé teszi, hogy az Egyezményben foglalt jogok – így a gyülekezési jog – gyakorlása nem eredményezheti mások jogainak és szabadságának megsértését vagy korlátozását”. (Az Egyezmény 17. Cikke a következő: „Az Egyezmény egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az bármely állam, csoport vagy személy számára jogot biztosítana olyan tevékenység folytatására vagy olyan cselekedet végrehajtására, amely az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok megsértésére vagy pedig az Egyezményben meghatározottnál nagyobb mértékű korlátozására irányul.”)

A válaszlevél értékelése szerint az Egyezményben biztosított jogok társadalmi rendeltetése a demokrácia, a jogállam védelme, és amennyiben egy gyülekezés ezen intézményeket támadja, joggal való visszaélést valósít meg. A jogbiztonság sérelmét jelenti ugyanis, ha a beállott jogerőt, a másodfokú bíróság döntését, lényegében a jogrend egészének biztonságát kérdőjelezi meg.

A Magyar Gárda részéről napvilágot látott nyilatkozatok alapján a rendőrség számára egyértelmű, hogy az Erzsébet téren nem spontán, hanem szervezett demonstrációt tartottak – vidékről sokan érkeztek szervezett formában, egyenruhával –, és ezt nem titkoltan azzal a céllal tették, hogy hangot adjanak véleményüknek, mely szerint a feloszlatastról hozott jogerős ítélet számukra elfogadhatatlan és koncepciós eljárás keretében született.

A rendőrség nem tulajdonít jelentőséget annak, hogy a rendezvény időpontjában a másodfokú ítélet még nem volt írásba foglalva, álláspontja szerint ugyanis a döntést olyan fokozott médiafigyelem kísérte, amely miatt az a fejlemény, hogy a bíróság a Magyar Gárda Egyesület részeként a mozgalmat is felszámolta, köztudomású ténynek tekintendő. A rendőrség szerint világos az is, hogy az érintettek tudatosan – az ítéletről tudva – helyezkedtek szembe a Fővárosi Ítéltábla jogerős határozatával.

Mindezekre figyelemmel a rendőrség szerint a július 4-ei Erzsébet téri rendezvény megtartása az Egyezmény 10. és 11. Cikkeiben biztosított véleménynyilvánítási és

gyülekezési szabadság „rendeltetésellenes gyakorlását” jelentette, hiszen a jogbiztonságot támadta (amely a demokrácia és a jogállam tartalmi eleme), ezen keresztül sértve a közrendet, köznyugalmat. A jogállam mint alapérték sérelme pedig megalapozza a Gytv. 2. § (3) bekezdése szerinti mások jogainak és szabadságának sérelmét.

A rendőrség szerint a gyülekezési jog kapcsán a jogsérelem absztrakt fennállása elegendő ahhoz, hogy a Gytv. 2. § (3) bekezdés szerinti felosztatási ok bekövetkezése megállapítható legyen.

A rendőrségi álláspont szerint tehát az Erzsébet téri rendezvény felosztatásának a fent kifejtett körülmények miatt a Gytv. 14. § (1) bekezdése alapján további mérlegelés nélkül helye volt.

A Testület a rendőrség indokolását az alábbiakra figyelemmel találta helytállónak.

A Magyar Gárda Egyesület felosztatása iránt indított perben elsőfokon eljáró Fővárosi Bíróság ítélete kimondta, hogy az alperes mozgalom a vele szimbiózisban együtt létező Magyar Gárda Mozgalom működésén keresztül, meghatározó módon olyan tevékenységet végez, amely ténylegesen sérti egyes kisebbségek tagjai egyenlő emberi méltósághoz fűződő személyiségi jogait. Az elsőfokú bíróság szerint ez a tevékenység elérte azt a szintet, amely szükségessé és arányossá tette a polgári jog oldaláról a legsúlyosabb jogkövetkezmény alkalmazását, ezért a bíróság az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény (a továbbiakban: Etv.) 16. § (2) bekezdés d) pontja alapján az alperesi egyesületet feloszlatta.

A Fővárosi Ítéltábla 2009. július 2-án kihirdetett ítéletével – melyet utóbb a Legfelsőbb Bíróság is helybenhagyott – az elsőfokú döntés helybenhagyta azzal, hogy az egyesület felosztatásának hatályát kiterjesztette a mozgalomra is.

A másodfokú bíróság tehát elfogadta az elsőfokú bíróság azon álláspontját, miszerint a mások jogait és szabadságát sértő magatartások jelenléte a szervezet és a mozgalom működésében olyan jellegű és mértékű, hogy nincs lehetőség azok szeparált szankcionálására, a jogszabályok szerinti egyedül alkalmas és lehetséges eszköz mások jogainak és szabadságának megvédésére a szervezet felosztatása.

A Testület álláspontja szerint a bíróság által alkalmazott szankció lényege éppen abban áll, hogy a felosztatásról szóló döntés jogerőre emelkedését követően a felosztatott szervezet semmilyen tevékenységet nem folytathat jogszerűen, ideértve korábbi tevékenységének azon részét is, amely egyébként nem ütközne jogszabályba. [Ezt fejezi ki a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (Btk.) 212/A. §-ának megfogalmazása, amely szerint aki a bíróság által felosztatott társadalmi szervezet vezetésében vesz részt, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el. A büntetőjogi tilalom tehát nem csak arra az esetre vonatkozik, ha valaki a

felosztatás alapjául szolgáló tevékenységet, magatartást szervezi, hanem bármely olyan tevékenységre, amely a felosztatott szervezet keretei között zajlik.]

Ilyen szempontból a felosztatást kimondó döntés általános érvényű tartózkodási kötelezettséget előíró „kvázi norma”, hiszen mindenkit véglegesen eltilt attól, hogy a felosztatott szervezet keretei között tevékenységet folytasson. A felosztatott szervezet tevékenységében részt venni ezért jogellenes – még akkor is, ha a jogrendszer az egyszerű részvételt nem is szankcionálja olyan módon, büntetőjogilag, ahogy azt a vezetővel teszi.

A rendezvények vonatkozásában egyrészt az vizsgálandó, hogy a Magyar Gárda egyenruhájában tartott rendezvény a felosztatott mozgalom továbbműködésének minősül-e, másrészt, hogy amennyiben igen, akkor ez a fentiek szerint jogellenes tevékenység megvalósított-e olyan jogsértést, amely a demonstráció alapvetően békés jellege ellenére megalapozta a rendőrségi oszlatást.

Az egyenruha-viselés tekintetében a másodfokú bírói ítélet szóbeli (majd írásbeli) indokolása valóban tartalmazta, hogy az egyenruha viselése még akkor is a véleménynyilvánítás jogába tartozik, ha az másokban visszatetszést, kellemetlen érzéseket kelt, és a Gárda tevékenysége nem az egyenruha-viselés miatt, hanem a mellett a mozgalom tevékenységének egyéb elemeivel (a vonulásokkal, az elhangzott beszédekkel, a katonai jelleg hangsúlyozásával) együtt jogsértő. Fontos azonban, hogy ez a gondolatmenet az egyesület és a mozgalom felosztatásának indokai között jelenik meg, nem pedig a jövőre vonatkoztatott kijelentésként. Az, hogy a bíróság önmagában az egyenruha miatt nem oszlatta volna fel az egyesületet, nem egyenlő azzal, hogy az egyenruhát a felosztatást követően is viselni lehet, ugyanis az alaphelyzet – éppen az oszlatást kimondó döntés miatt – jelentősen megváltozott.

Az ügyben született bírói döntések az egyesület és a mozgalom összetartozását tényként kezelik: az egyesületet tulajdonképpen a mozgalom keretei között tartott megmozdulások miatt oszlatták fel, a mozgalom tevékenységét az egyesületnek tudva be, aminek logikus folyománya az a következtetés, hogy az egyesület felosztatása után a mozgalom sem tevékenykedhet törvényesen, hiszen az egyúttal az egyesület továbbműködését is jelentené.

A mozgalmat ugyanakkor a külvilág számára szimbólumai testesítik meg, elsősorban is az egyenruha. Egy rendezvény – a megnevezése mellett – attól jelenik meg a Magyar Gárda rendezvényeként, hogy azon a résztvevők a Gárda egyenruháját viselik. Emiatt pedig az egyenruha nyilvános helyen való viselése a jogerős bírói ítélettel felosztatott mozgalom továbbélését jelenti. Amennyiben továbbra is jogszerűen lehetne viselni az egyenruhát – akár nagy tömegeket megmozgató, nyilvános rendezvényeken is –, a bíróság döntése értelmét vesztené, hiszen az egyesület (illetve az azzal összefonódott mozgalom) felosztatása ily módon a gyakorlatot tekintve nem jelentene semmit, az ítélet nem lenne több üres deklarációnál.

Ezért tehát megállapítható, hogy a Magyar Gárda egyenruhájában való demonstráció a felosztatott mozgalom keretei között való tevékenységnek, s ekként jogellenesnek minősül. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ne lehetne az egyesületet és a mozgalmat felosztató döntés ellen tiltakozni, ebből a célból demonstrációt tartani (azzal természetesen, hogy az ilyen tiltakozás nem valósíthatja meg a Btk. 268. §-a szerinti „törvény vagy hatósági rendelkezés elleni izgatás” büntetést, amelyet az követ el, aki nagy nyilvánosság előtt, a köznyugalom megzavarására alkalmas módon törvény vagy más jogszabály, avagy a hatóság rendelkezése ellen általános engedetlenségre uszít). A tiltakozás külsőségei azonban nem lehetnek olyanok, hogy a rendezvény egyúttal a mozgalom továbbműködését valósítsa meg, mivel a mozgalom a jogerős bírói ítéletet követően nem működhet tovább.

Meg kell jegyezni, hogy jelen esetben nem csak a külsőségekből lehetett arra következtetni, hogy a felosztatott Magyar Gárda mozgalom tiltakozásáról van szó, hiszen ezt a mozgalom honlapján szereplő július 2-i felhívás egyértelművé tette: „A Magyar Gárda radikális hazafias szerveződésként elutasítja és leghatározottabban tiltakozik [...] az ötvenes éveket idéző eljárások ellen. A július 4-i demonstráció szervezői [...] a Magyar Gárda felhívásának helyt adva úgy döntött[ek], hogy a demonstráció egyben szimpátiatüntetés is lesz a Magyar Gárda Egyesület mellett, tiltakozva annak koncepció, politikai nyomásra történt betiltása ellen is. Kérjük a gárdistákat, pártolókat, valamint Magyar Gárda-szimpatizánsokat, hogy az Egyesület és a többi jogtalanul zaklatott hazafi melletti szimpátiájuk megnyilvánulásaként jöjjenek el 2009. július 4-én megrendezésre kerülő tiltakozó demonstrációra [...], hogy együtt tiltakozzunk az ötvenes évek újjáéledése ellen. A feloszlatatlan Magyar Gárda ott lesz!” (<http://magyargarda.hu/node/4170>).

Ezután a következő kérdés az, hogy a mások jogainak és szabadságának sérelmére hivatkozva felosztatott mozgalom keretei között szervezett demonstráció sérti-e mások jogait és szabadságát, megvalósítva ezzel a Gytv. 14. §-ában rögzített kötelező oszlatási okot. A Testület álláspontja szerint erre a kérdésre igenlő választ kell adni.

Az egyesülési törvény akkor teszi lehetővé, illetve kötelezővé a bíróság számára valamely társadalmi szervezet felosztatását, ha annak működése a törvény 2. § (2) bekezdésébe ütközik, azaz – jelen esetre vetítve – megállapítható, hogy az egyesülési jognak az adott társadalmi szervezet kereteiben való gyakorlása mások jogainak és szabadságának sérelmével jár. A szövegből egyértelmű, hogy nem a társadalmi szervezet tevékenysége során megvalósított bármely jogsértés jár ezzel a következménnyel, hanem az, ha a jogsértés a társadalmi szervezet működésének, tevékenységének jellegadó jellemzője. Ilyen esetben nem elégséges, ha a bíróság valamely enyhébb szankciót (például a társadalmi szervezet tevékenységének felfüggesztését) alkalmazza, hanem a felosztatás eszközéhez kell folyamodnia.

Az, hogy a jogsértés, a mások jogainak és szabadságának csorbitása jellegadó jellemzője az adott szervezet működésének, azt jelenti, hogy áthatja a teljes működést, annak azon elemeit is, amelyek egyébként, önmagukban jogszerűnek minősülhetnének. A Magyar Gárda Mozgalom vonatkozásában ez úgy fordítható le,

hogy az a fenyegetés és jogcsorbítás, amelyet a Fővárosi Bíróság és a Fővárosi Ítéltábla által vizsgált konkrét vonulások (Faddon és Tatárszentgyörgyön) és az azok során elhangzó, a bíróságok által rasszistának és kirekesztőnek, az erőszak szítására alkalmasnak minősített beszédek egyes kisebbségi csoportok – és azok tagjainak – vonatkozásában megvalósítottak, kevésbé konkrét formában, de megvalósul mindazon esetekben, amikor a mozgalom tagjai a mozgalom keretei között lépnek fel.

Ráadásul a felosztatásról hozott bírói döntés után a mozgalmi keretek között való fellépés fokozott fenyegetésként jelenik meg az érintett kisebbségek és tagjaik szempontjából, mivel azt közvetíti, hogy a jogállami intézményrendszer nem képes hatékony védelmet biztosítani számukra, hiszen a felosztatásról hozott döntés ellenére a felosztatással érintett szervezet, mozgalom zavartalanul folytathatja tevékenységét. Ez kellőképpen konkretizálja a mások jogainak és szabadságának sérelmét ahhoz, hogy a rendőri fellépés alapja legyen.

Nyilvánvaló, hogy a Gytv. és az egyesülési törvény szóhasználata nem véletlenül azonos. A két törvény indokolása szó szerint egyező módon tartalmazza a mások jogainak és szabadságának védelmére szolgáló klauzula beiktatását: „Az Egyezségokmány a gyülekezési/egyesülési jog gyakorlásának korlátozhatóságát a részes tagállamok számára az állam biztonsága, a közbiztonság és a közrend, illetőleg a közegészség, a közérkölc vagy mások jogai és szabadsága védelme érdekében teszi lehetővé. Ezek a fogalmak a nemzetközi joggyakorlat által általánosan elismert és elfogadott olyan érdekek, amelyeknek döntő többségét hazánkban a büntetőjog a Büntető Törvénykönyvben részesíti védelemben. Ennek megfelelően a Javaslat úgy rendelkezik, hogy a gyülekezési/egyesülési jog gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével. Bár a mások jogainak és szabadságának megsértése is megvalósíthat bűncselekményt, azonban e sérelem/jogsértés bűncselekmény elkövetése nélkül is bekövetkezhet, ezért indokolt e védett érdekeket külön is nevesíteni.”

Az azonos szóhasználat és indokolás egyértelműen megteremti a kapcsolatot a két alapjogi törvényben szabályozott intézmények között. Ennek alapján – és a fenti konkrét körülmények figyelembevételével – aggálytalanul megállapítható, hogy egy olyan mozgalom rendezvénye, amelyet azért oszlattak fel, mert működése mások jogait és szabadságát sérti, feloszlatható – mint az összességében jogsértőnek minősített mozgalmi tevékenység egyik eleme – azon az alapon, hogy mások jogait és szabadságát sérti.

Ebben a körben még annak a kérdésnek a vizsgálata szükséges, hogy a kihirdetett, de le nem írt és nem kézbesített ítélet szolgálhatott-e a rendőrség döntésének alapjául. A Testület álláspontja szerint e kérdésre igenlő választ kell adni az alábbiak szerint.

Mindenekelőtt azt kell leszögezni, hogy a rendőrségnek a felosztatott mozgalom keretei között megtartott tüntetést felosztató aktusa nem tekinthető a társadalmi

szervezet felosztatásáról szóló bírósági döntés végrehajtásának – annak ellenére sem, hogy a rendőrségi intézkedés jogszerűségének megítélésakor a bírósági döntés ténye figyelembe vehető volt. A rendőrség a Gytv. hatálya alá tartozó rendezvények biztosítása, kezelése során autonóm módon mérlegeli, hogy az adott rendezvény mások jogait és szabadságát sérti-e. E mérlegelés és azon döntés során, hogy a 2009. július 4-i rendezvényt felosztatja, a rendőrség indokoltan vette tekintetbe a Magyar Gárda Egyesülettel és mozgalommal kapcsolatban hozott bírósági döntéseket, de hangsúlyozandó: nem csak azért volt jogszerű a rendezvény felosztatása, mert két nappal korábban született egy jogerős bírósági döntés az Egyesület mozgalmát is magába foglaló felosztatásáról, hanem azért, mert az Egyesület és a mozgalom tevékenységének jellegadó jellemzője volt a mások jogainak és szabadságának megsértése (amint azt a bíróság is megállapította).

A rendőrségi intézkedés jogszerűségének alapja ezért nem a bírósági döntés. Arról van valójában szó, hogy ugyanazon ok (a mozgalom tevékenységét átható jogsértő jelleg) miatt volt a rendőrségi intézkedés jogszerű, amely ok a bíróság döntésének is az alapját képezte. Egyszerűbben megfogalmazva: a rendőrség nem csak a bírósági döntés(ek)e)t követően oszlathatta fel a Magyar Gárda mozgalom rendezvényeit, hanem a mások szabadságának és jogainak sérelme miatt erre már korábban is lehetősége (illetve ahogy az éppen a bírósági döntésekből kitűnik: Faddon és Tatárszentgyörgyön például bizonyosan kötelezettsége) lett volna.

Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a rendőrség azon döntésének meghozatalakor, hogy a július 4-i rendezvényt felosztatja, rendkívül nagy mértékben támaszkodott a július 2-án jogerőssé vált bírósági ítéletre, ezért (és a kérdéssel kapcsolatos széles körű, nyilvános jogi vita miatt) meg kell vizsgálni azt is, egyébként alkalmas-e joghatások kiváltására a kihirdetéssel jogerőre emelkedett, de írásba még nem foglalt és a felekkel nem közölt ítélet.

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 228. § (1) bekezdése szerint az a határozat, amely fellebbezéssel nem támadható meg, a kihirdetésével emelkedik jogerőre, azok a határidők azonban, amelyeket a határozat jogerőre emelkedésétől kell számítani, a határozatnak a féllel történt közlésétől kezdődnek. A Pp. 219. § (1) bekezdése értelmében az ítéletet a felekkel kézbesítés útján kell közölni.

Ennek alapján nyilvánvaló, hogy az ítélet 2009. július 2-án (a kihirdetése napján) jogerőre emelkedett. Egyúttal az is nyilvánvaló, hogy a jelen esetben nincsenek olyan határidők, melyek a közléshez köthetően válnának az ügy szempontjából bármilyen szempontból relevánssá (pl. pénzfizetés, elégtétel adása, kiürítés, birtokba adás, stb.).

A II. fokú ítélet az I. fokú ítéletet helybenhagyta, így helybenhagyta az I. fokú ítéletnek – a felosztatás mellett – azon rendelkezéseit is, mellyel elrendelte a felosztatott szervezetnek a bírósági nyilvántartásból való törlését és megállapította,

hogy az alperesi egyesület bankszámlán levő készpénzvagyonra állami tulajdonba kerül.

A bírósági gyakorlat hosszú ideig bizonytalan volt abban a kérdésben, hogy az egyesület megszűnése legfelsőbb szervének a feloszlást vagy az egyesülést kimondó határozatával, illetve a bíróság feloszlást elrendelő vagy megszűnést megállapító jogerős határozatával következik-e be. Az e tárgyban született legkésőbbi, egyben legmagasabb szintű döntés a Legfelsőbb Bíróság 2/2008.KPJE. sz. Jogegységi Határozata. E határozat rendelkező részének I. pontja a következőképp fogalmaz: „I. Vagyonnal rendelkező társadalmi szervezet (egyesület) nevében – a legfőbb szervének határozatán vagy bírói ítéleten alapuló jogutód nélküli megszűnését követően – jognyilatkozatot csak az általa megbízott felszámoló tehet. A társadalmi szervezet megszűnése a bírósági nyilvántartásból való törléssel következik be”.

A Legfelsőbb Bíróság (LB) a jogbizonytalanságot okozó tényezők és eltérő bírói megközelítések sorra vétele után a polgári jogára vonatkozó egyéb jogszabályok kontextuális értelmezése alapján arra a következtetésre jutott, hogy „az a jogalkotói szándék állapítható meg, hogy a nyilvántartott jogi személyek esetén a megszűnésükről való döntést és a megszűnés hatályát – a nyilvántartásból való törlést – ugyanúgy két jogi aktussal kívánta szabályozni mint a szervezet megalakulását és létrejöttét”. Az LB szerint a jogalkotó „a jogi személyt – a megszűnéséről szóló döntés ellenére – vagyonának felszámolása, végelszámolása érdekében fennállónak kívánta tekinteni és ebben a körben a jogalanyiságát fenn kívánta tartani abból a célból, hogy a képviselőjében eljáró felszámoló (végelszámoló) a követeléseket behajthassa, a kötelezettségeket teljesíthesse és a megmaradt vagyont a jogszabályokban megjelölt személynek, szervezetnek átadhassa”.

Látható ugyanakkor, hogy a megszűnt vagy feloszlott társadalmi szervezet jogalanyiságának/jogképességének fenntartása (annak törléséig) meglehetősen speciális, ugyanis az LB rámutat, hogy: „a társadalmi szervezetek (egyesületek) esetében vagyonukat csak akkor lehet a törvény szerinti célra fordítani, ha jogképességük – megszűnésük kimondása után is – a vagyonnal való elszámolás céljából fennmarad”. Mindebből az következik, hogy az LB a jogalanyiság fenntartásának kizárólag a vagyonnal való elszámolás céljából tulajdonít jelentőséget, egyúttal megállapítja, hogy: „a társadalmi szervezetek megszűnését előidéző jogi tényeknek az a közvetlen jogkövetkezménye, hogy szervezeti életük megszűnik és nem folytathatják tovább azt a tevékenységet, amelynek gyakorlására létrejöttek. Jogalanyiságuk fenntartását – célhoz kötötten – az a törvényi kötelezettség indokolja, hogy megszűnésük esetén vagyonukról maguknak kell rendelkezniük és ki kell jelölniük azokat a személyeket, akik a hitelezők kielégítését majd azután ezt a rendelkezést teljesítik”.

A Legfelsőbb Bíróság Jogegységi Határozatának szóhasználata teljesen egyértelmű. A megszűnést előidéző jogi tény (pl. a feloszlás a bíróság ítélete útján) közvetlen jogkövetkezménye, hogy a tevékenység, a szervezeti élet nem folytatható, ugyanakkor

– célhoz kötötten – a jogalanyiség fennmarad, kizárólag abból a célból, hogy a társadalmi szervezet vagyonáról rendelkezni lehessen és ezt a rendelkezést teljesítsék.

A jelen ügyben hozott ítélet jogereje a jogsértés/jogsértő működés megállapítása és a szankció, tehát a felosztatás vonatkozásában a kihirdetéskor beállt. Ebből a szempontból az, hogy a felosztatott társadalmi szervezet törlésére mikor került sor már nem releváns (csupán a vagyonrendezés szempontjából lehet az). Olyan – határidőhöz kötött – kötelezés pedig, ami az ítélet kézbesítésének időpontjához kötődne, a jelen ügyben nem állapítható meg.

Ezt az értelmezést támasztja alá az is, hogy a társadalmi szervezet felosztatásához fűződő jogkövetkezmények más, a polgári jogtól eltérő jogágakban is a felosztatást kimondó ítélet jogerőre emelkedéséhez, nem pedig az ítélet közléséhez, vagy a szervezetnek a nyilvántartásból való törléséhez kapcsolódnak. A Btk. már hivatkozott 212/A. §-a értelmében például „aki a bíróság által felosztatott társadalmi szervezet vezetésében vesz részt, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el”. A Btk. – Complex Kiadó Kft. Jogtárában elérhető – kommentárja szerint „a Btk. 212/A. §-ban rögzített bűncselekmény csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. Az elkövető tudatában kell legyen annak, hogy a társadalmi szervezet felosztatását kimondó bírósági határozat jogerőre emelkedett.” A HVG-Orac által kiadott büntetőjogi szakkönyv vonatkozó fejezete szerint a „bűncselekmény szándékosan követhető el, amelyhez annak ismerete szükséges, hogy a társadalmi szervezetet a bíróság jogerősen feloszlatta” (Dr. Belovics Ervin – Dr. Molnár Gábor – Dr. Sinku Pál: Büntetőjog. Különös rész. Harmadik, átdolgozott kiadás. HVG-Orac, Budapest, 2003, 241. o.).

A fentiek alapján nyilvánvaló, hogy a Magyar Gárda Egyesület és annak részeként a mozgalom vonatkozásában az a joghatás, hogy a döntés eredményeként tevékenységüket be kell szüntetniük, azt jogszerűen nem folytathatják tovább, 2009. július 2-án, a Fővárosi Ítéltábla ítéletének kihirdetésével és ezáltal jogerőre emelkedésével beállt. Mivel a bírósági döntés ebben a vonatkozásban nem igényel olyan jellegű „végrehajtást”, mint általában a polgári perekben elbírált jogviták, a felosztatott rendezvény kapcsán nem releváns az az érv, hogy az ítélet csak a közléssel válik végrehajthatóvá.

Az ítélet kézbesítésével kapcsolatos, azt a jogszerű rendőri intézkedés alapjának tekintő felvetésekkel szemben rögzíthető, hogy a felosztatás joghatását csak ettől a ponttól elismerő értelmezés azt jelentené, hogy a felosztatást is indokoltta tevően súlyos jogsértést megvalósító működés folytatható lenne a jogerős ítélet birtokában az ítélet kézbesítéséig vagy akár a szervezet törléséig, ami nyilvánvalóan életszerűtlen és okszerűtlen, egyúttal az ítélet rendeltetésével ellentétes jogértelmezést jelentene.

További szempont e kérdés értékelése kapcsán, hogy az ítélet – és az a tény, hogy annak hatálya a mozgalomra is kiterjed – rendkívül széleskörű nyilvánosságot kapott. Az ítélet szóbeli indokolását rögzítő videofelvétel (lásd pl. a „Jobbik TV” anyagát:

<http://www.youtube.com/watch?v=DA8DkfxT8sg>) szerint a bíró e körben a következőket mondta: „Röviden megismételve tehát az Ítéltábla álláspontját, az mondható el, hogy a Magyar Gárda az alperes része, annak szervezeti egysége, ezért a keresetnek helyt adó döntés az alperesi szervezet felszámolásával, szükségképpen a Magyar Gárdára is kiterjed [...]”

A döntésről még 2009. július 2-án és 3-án minden országos napilap beszámolt. A Magyar Nemzet cikke a következőképpen összegezte az ítélet vonatkozó részét: „az elsőfokú ítéletet helybenhagyva a Fővárosi Ítéltábla tegnap jogerősen feloszlatta a Magyar Gárda Hagyományőrző és Kulturális Egyesületet. A döntés annyival túlmegy az elsőfokú határozaton, hogy kimondja: az egyesületnek szerves része a Magyar Gárda Mozgalom, így a felosztatás rájuk is vonatkozik. [...] A bíróság [...] elutasította azt a védekezést, amely az egyesület és a mozgalom különállására hivatkozott. Az ítéltábla szerint az egyesület által életre hívott mozgalom egy anyaszervezeten belüli közösség, ráadásul ha egy társadalmi szervezet a céljait egy másik szervezeten keresztül valósítja meg, akkor nem hivatkozhat különállóságára (<http://www.mno.hu/portal/647605>). A Magyar Hírlap cikke szerint „Helybenhagyta az első fokon eljáró Fővárosi Bíróság tavaly decemberben hozott határozatát, és jogerősen feloszlatta a Magyar Gárda Egyesületet a Fővárosi Ítéltábla polgári tanácsa. [...] A bíróság úgy értékelte, hogy a Magyar Gárda Mozgalom az egyesület – ennek felosztatását kezdeményezte az ügyészség – szerves része, így a határozat kiterjed a mozgalomra is, amelynek szervezeti kereteit szünteti meg az ítélet” (http://www.magyarhirlap.hu/belfold/feloszlattak_a_garda_egyeseletet.html).

Mivel azon személyek döntő többségének, akik az Erzsébet téri demonstráción részt vettek, egyébként sem kézbesítette volna az ítéletet a bíróság (hiszen nem voltak az eljárásban felek), megállapítható, hogy egyébként is csak azokból a forrásokból (a különböző médiaorgánumból) tájékozódhattak volna a döntésről, amelyek már 2009. július 3-án tudósítottak a rendezvény megítélése szempontjából releváns körülményekről. (Nevezetesen arról, hogy a másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság azon értékelésével, hogy az egyesület működése mások jogait és szabadságát sérti, valamint hogy a döntés hatálya a mozgalomra is kiterjed). Éppen ezért ezeket a személyeket nem-jogi értelemben sem érte hátrány amiatt, hogy a részvételükkel tartott rendezvényt még az ítélet írásba foglalása előtt feloszlatták.

Ráadásul a résztvevők éppen az ítélettel szemben demonstráltak, azzal kívántak szembe helyezkedni. A résztvevők pontosan tudták – ha sommásan is – hogy a bíróság az Egyesületet és a Gárdát feloszlatta, demonstrációjuknak oka és az alapja éppen ez volt.

Fentiekre tekintettel a Testület megállapította, a rendőrség megalapozottan hivatkozott arra, hogy a rendezvényt a mások jogainak és szabadságának sérelme miatt, a Gytv. 14. §-a alapján oszlatta fel, és annak végrehajtásával jogszerűen korlátozta a résztvevők békés gyülekezéshez való jogát.

2) A fentieken túl a Testületnek vizsgálnia kellett, hogy az oszlatást megfelelő tájékoztatás előzte-e meg. A Testület töretlen gyakorlata szerint ugyanis garanciális érdek fűződik ahhoz, hogy – amint az Rtv. 20. § (2) bekezdése is tartalmazza – az intézkedéssel érintett személy az intézkedés céljáról (áttételesen annak jogalapjáról) megfelelő tájékoztatást kapjon.

A tájékoztatási kötelezettséget a tömegoszlatásra vonatkoztatva az Rtv. 59. §-a fogalmazza meg. Az (1) bekezdés egyrészt utal „a szétoszlásra irányuló felszólítás”-ra, mint kötelező tartalmi elemre, a (2) bekezdés pedig kifejezett kötelezettséggként rögzíti azt, hogy a tömegoszlatás keretében alkalmazható eszköz, intézkedés alkalmazása előtt „a tömeget előzetesen figyelmeztetni kell”. Az Rtv. 61. § (1) bekezdése szerint valamennyi „kényszerítő eszköz alkalmazására” előzetesen figyelmeztetni kell az érintettet – „ha az eset körülményei lehetővé teszik”. A Szolgálati Szabályzat 57. § (1) bekezdése szerint ha „a figyelmeztetés a rendőri intézkedés eredményességét veszélyezteti, a kényszerítő eszköz előzetes figyelmeztetés nélkül is alkalmazható”. A Szolgálati Szabályzat 58. § (3) bekezdése előírja, hogy a „kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon előzze meg: a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólítás, »a törvény nevében« szavak előrebocsátásával, b) figyelmeztetés, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik”. A Szolgálati Szabályzat 74. § (3) és (4) bekezdése szerint a „feloszlásra irányuló rendőri felszólítást hangosító eszköz alkalmazásával legalább kétszer meg kell ismételni”, az „utolsó felszólítás során a kényszerítő eszköz alkalmazását kilátásba kell helyezni”, valamint a „felszólításban közölni kell a helyszínről való eltávozás irányát”.

A rendezvények rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri feladatokról szóló 15/1990. (V. 14.) BM rendelet 15. § (3) és (4) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik: „A rendőrség a rendezvény feloszlásakor jól hallható módon – hangosbeszélőn – figyelmezteti a résztvevőket, hogy ha nem hagynak fel a törvénytörő magatartásukkal, illetőleg a helyszínről önként nem távoznak el, akkor a rendőrség – akár kényszerítő eszköz igénybevételevel is – szétoszlítja a rendezvényt. A rendőrség azt is közli, hogy a rendezvény helyszínét milyen irányban hagyják el. Ha a figyelmeztetés nem vezet eredményre, azt kétszer meg kell ismételni.” „A tömeg oszlatására – a rendőri kényszerítő eszközök alkalmazására – akkor kerülhet sor, ha a felszólítás és a további két alkalommal megismételt figyelmeztetés ellenére a tömeg nem oszlik szét.”

A fentiek alapján megállapítható, hogy a jogszabályi előírások nem tartalmaznak általános jellegű előírást, miszerint a tömegoszlatás célját, okát, jogalapját – amelyet jelen állásfoglalás III. 1. pontja elemzett – a rendőrségnek minden esetben közölnie kellene. A Testületnek azonban – a tájékoztatási kötelezettség mögötti garanciális megfontolásokat is figyelembe véve – tekintettel kellett lennie arra, hogy a tömegoszlatás keretében a rendőrség további intézkedéseket (igazoltatás, átvizsgálás, előállítás) hajtott végre. Ezekre az intézkedésekre pedig alkalmazandó az Rtv. 20. § (2) bekezdésében foglalt szabály, miszerint az intézkedés megkezdése előtt közölni kell az intézkedés ténye mellett annak célját is (hacsak ez az intézkedés eredményességét nem

veszélyezteteti, azonban erre adat nem merült fel, és nem is életszerű, hogy a hangosítón keresztül elhangzott tájékoztatás esetén ez a veszély fennállna).

Az adott körülmények között a Testület megállapítása szerint az intézkedés alá vont személy irányába akkor teljesül megfelelően a tájékoztatási kötelezettség, ha értesül a rendőri fellépés mögöttes céljáról, alapjáról, tömegosztatás esetében tehát arról, hogy arra milyen Gytv. szerinti indokkal kerül sor. A Testület álláspontja szerint a megfelelő tájékoztatás kötelezettsége tömeges fellépésnél, amikor nem egyedi, hanem előzetes parancsnoki mérlegelés alapján került sor az intézkedésre, kényszerítőeszköz-alkalmazásra, fokozottabban érvényesül. A tömegosztatásra irányuló parancsnoki utasítás ugyanis éppen a Gytv. szerinti mérlegelés eredményeként lehet jogszerű, és ezt a jogalapot – mint a Szolgálati Szabályzat 73. § (1) bekezdésének utaló szabálya szerinti célt – a többszöri, hangosbemondón közölt tájékoztatás során közölni kell a tömeg tagjaival. Egyedül így érvényesül ugyanis az a garanciális elv, hogy az érintettek a rendőri fellépés indokoltságáról véleményt tudjanak alkotni. [A Testület itt utal arra, hogy ha az érintett mérlegelése szerint a rendőri fellépés jogszerűtlen volt is, az engedetlenséget – a nyilvánvaló rendőri jogsértést leszámítva, lásd az Rtv. 19. § (1) bekezdésében foglalt előírást – ez nem teszi jogszerűvé, ilyen esetben a jogorvoslati lehetőségek révén lehet jogszerűen fellépni a rendőri intézkedéssel, kényszerítő eszközökkel szemben, e lehetőségeket azonban csak abban az esetben lehet valóban hatékonyan alkalmazni, ha az érintett az intézkedés okával tisztában van.]

A Testület korábban már több állásfoglalásában, így a 125/2009. (V. 6.) számú állásfoglalás Indokolása III. részének 3. pontjában kifejtette, hogy „az intézkedő rendőröktől általában (s különösen akkor, ha az intézkedés kiemelt jogokat [...] érint) elvárható, hogy az állampolgárok számára felvilágosítást tudjanak adni intézkedéseik jogszabályi háttéréről.” „Amennyiben a rendőrség – mint kiemelten fontos közhatalmi funkciót ellátó és a társadalmi együttélési normák betartatásáért elsődlegesen felelős szerv – részéről fellépő személy eljárása nem felel meg a jogszabályoknak, sérül a tisztességes eljáráshoz való jog, különösen, ha az intézkedő rendőr olyan normákat nem tart be maradéktalanul, amelyeknek éppen az a funkciója, hogy lehetővé tegyék a rendőri intézkedések jogszerűségének valamiféle kontrollját az intézkedés alá vont személy részéről.”

A jelen állásfoglalás II. 7. pontjában szó szerint idézett tájékoztatás a fentiek szerint a szétesztásra irányuló felszólítást – a távozás irányának közlése mellett – megfelelően tartalmazta, azonban a Gytv.-re való általános hivatkozás mellett nem jelölte meg a tömegosztatás közelebbi indokát. Ez a hiányosság különösen annak fényében aggályos, hogy nem csupán a tájékoztatás maradt el, hanem – ahogy azt a rendelkezésre álló adatok mutatják – a rendőrség sem volt az utasítás kiadásakor tisztában azzal, hogy milyen jogalappal alkalmazza a tömegosztatást, mint kényszerítő eszközt. A Gytv. szerinti osztatási indok a rendőri jelentésekben, sőt az első rendőri levelezésben sem szerepel, csak a BRFK hivatalvezetőjének 2009. szeptemberi levele tartalmazza azt olyan módon, hogy a tömegosztatás jogalapjaként valamennyi, a Gytv. szerint lehetséges osztatási okot felsorolja.

Mindezek alapján a Testület az érintettek tájékoztatásával kapcsolatos hiányosság miatt megállapította a rendezvényen részt vevő panaszos tisztességes eljáráshoz való jogának sérelmét.

IV.

A sérelmezett, panaszossal szemben fogatosított, egyedi intézkedések kapcsán a Testület megállapította, hogy azok érintették a panaszos személyi szabadsághoz, emberi méltósághoz, tisztességes eljáráshoz és békés gyülekezéshez való jogát az alábbiak szerint.

1) A panaszos kifogásolta az előállításának tényét. A Testület vizsgálta az előállítás jogalapját és a végrehajtás módját, továbbá értékelte az előállítás időtartamát.

A panaszossal szemben fogatosított intézkedésről szóló rendőri jelentés szerint az eljáró rendőr a panaszost kiemelte, mivel a teret többszöri felszólítás ellenére sem hagyta el.

Az előállítás jogalapja és arányossága tekintetében a Testület álláspontja a következő. A Testület – a III. pont alatt kifejtettek értelmében – az Erzsébet téren összegyűlt tömeg felosztatását jogszerűnek ítélte mások jogainak és szabadságának sérelme alapján.

A rendőrség az oszlatással kapcsolatos szabályokat megtartotta, az összegyűlt tömeget számos alkalommal felhívta a helyszín elhagyására, megjelölte a távozás irányát, a tömeget a távozásban nem akadályozta meg, a távozókat nem vonta intézkedés alá.

A fokozatosság elvét betartva a demonstrálókkal szemben a rendőrök nem azonnal a legjelentősebb korlátozást jelentő eszközöket alkalmazták, hanem igazoltatásokat fogatosítottak, felhívták a résztvevőket a távozásra, és azokat állították elő, akik a felhívásnak nem engedelmeskedtek.

Minthogy a Testület az oszlatást jogszerűnek ítélte, az oszlatásra vonatkozó felszólítást jogszerű hatósági intézkedésnek tekintette, így az ennek való ellenszegülés a Testület álláspontja szerint az előállításhoz szükséges mértékben valószínűsítette az egyes szabálysértésekről szóló a 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Szabs. r.) 40/A. §-ában foglalt szabálysértés (Jogszerű intézkedéssel szembeni engedetlenség) elkövetését, illetve felszólítás ellenére való továbbfolytatását.

Az oszlatásra vonatkozó többszöri felszólításnak ellenszegülő panaszos előállításra a rendőrségnek megvolt a jogalapja, és az intézkedés-sorozat fokozatosságát is figyelembe véve az előállítás aránytalannak sem tekinthető.

Ezek alapján a Testület az előállítás ténye vonatkozásában nem állapított meg jogsértést, minthogy az alapjog-korlátozásra megfelelő alappal és arányosan került sor.

2) A rendelkezésre álló iratokból megállapítható, hogy a panaszos ruházatának átvizsgálására nem az intézkedés helyén és idején hatályban volt fokozott ellenőrzés keretében került sor, ezért annak egyedi értékelése szükséges. A panaszossal szemben foganatosított intézkedésről szóló rendőri jelentésből egyértelmű, hogy az eljáró rendőr a ruházatátvizsgálást a – III. pontban kifejtettek értelmében jogszerűnek minősülő – tömegoszlatás keretében foganatosította.

Az Rtv. 31. § (1) bekezdése szerint akivel szemben személyi szabadságot korlátozó intézkedést foganatosítanak, annak ruházatát a rendőr a támadásra vagy az önveszély okozására alkalmas tárgy elvétele végett, előzetes figyelmeztetés után átvizsgálhatja.

Tekintettel arra, hogy a panaszossal szembeni intézkedést megelőzően az Erzsébet téren összegyűlt tömeg egy része többször támadólag lépett fel a rendőrséggel szemben, a Testület a ruházatátvizsgálást indokoltnak találta, hiszen az intézkedő rendőr nem tudhatta, hogy a panaszos személy szerint részt vett-e a korábbi támadó jellegű cselekményekben. Ezt figyelembe véve – amellett, hogy az intézkedésnek megvolt a jogalapja – a ruházatátvizsgálás nem tekinthető aránytalannak sem.

A fentiek szerint a Testület úgy ítélte meg, hogy a rendőrség az igazoltatás és ruházatátvizsgálás végrehajtásával jogszerűen korlátozta a panaszos tulajdonhoz, emberi méltósághoz és személyes adatok védelméhez fűződő jogát.

3) Az előállítás foganatosításának módjával – azaz a panaszossal szemben testi kényszer és bilincs alkalmazásával – kapcsolatosan a Testület álláspontja a következő.

A panaszos előállítására azt követően került sor, hogy az oszlatást végző rendőri erők a távozásra több órán keresztül hívták fel a tömeget, illetve, hogy a panaszossal szemben eljáró rendőr a távozásra közvetlenül is felszólította.

a) Az Rtv. 47. §-a alapján a rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.

Mivel a panaszos ellenszegülésének egyértelmű bizonyítékaul szolgált az, hogy a térről a hangosbemondón át elhangzott, illetve a közvetlenül hozzá intézett felszólítások hatására sem távozott, a testi kényszer alkalmazása a Testület által egyébként jogszerűnek ítélt előállítás végrehajtása érdekében jogszerű és arányos intézkedésnek tekinthető.

b) A rendőri jelentés szerint az előállítás megkezdésekor a rendőr a panaszos ruházatát átvizsgálta, nála közbiztonságra veszélyes eszközt nem talált.

Az Rtv. 48. §-a szerint a rendőr bilincset alkalmazhat – egyebek mellett – a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy szökésének megakadályozására, illetve ellenszegülésének megtörésére.

A Testület a bilincs alkalmazása kapcsán szükségesnek tartja felhívni a figyelmet a kényszerítő eszközök alkalmazása fokozatosságának követelményére, illetve az Rtv. 15. §-ában foglalt arányosságra – ez utóbbi szerint több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.

Arra vonatkozó utalást, hogy a panaszos a rendőri intézkedésnek olyan határozottsággal állt volna ellen, hogy annak megtörésére a testi kényszer alkalmazása ne lett volna elegendő eszköz, a rendőri jelentés nem tartalmaz. Az intézkedő rendőr a panaszos ruházatának átvizsgálását jelentése tanúsága szerint minden különösebb nehézség nélkül el tudta végezni. Sőt, a jelentés szerint az előállítás megkezdését követően a panaszos a passzív ellenállással is felhagyott, teljes mértékben együttműködött.

A fentiek alapján a Testület arra a következtetésre jutott, hogy a panaszos előállításához elegendő eszköz lett volna a testi kényszer alkalmazása, a bilincs használatára indokolatlanul, az arányosság követelményének meg nem felelő módon került sor, ami a panaszos emberi méltóságának és személyi szabadságának a sérelmét eredményezte. Különösen indokolja a sérelem megállapítását az, hogy a bilincset összesen közel négy órán át alkalmazták,

c) Mind az Rtv. 62. § (1) bekezdése, mind a Szolgálati Szabályzat 57. §-a szerint terheli a kényszerítő eszközt alkalmazó rendőrt annak dokumentálására. Ennek megtörténte a Testület álláspontja szerint garanciális jelentőségű a visszakereshetőség, továbbá a jogszerűség vizsgálata szempontjából. A panaszolt esetben a rendőri jelentés szerint a panaszost a rendőr megfogta, majd őt a tömegből kiemelte, a panaszos kezeit hátul összefogta. Ezek a körülmények testi kényszer alkalmazására utalnak, melyet azonban a jelentés nem tartalmaz, és emiatt a parancsnoki vélemény sem tér ki ennek vizsgálatára.

A testi kényszer dokumentációjának elmaradása nem érinti a testi kényszer alkalmazásának jogszerűségét – amelyet a fentiekben a Testület megállapított –, azonban sértette a panaszos tisztességes eljáráshoz való jogát.

4) Az előállítás időtartamával kapcsolatosan a Testület az alábbi megállapításokat teszi.

Az Rtv. 33. § (3) bekezdése értelmében a Rendőrség az előállítással a személyi szabadságot csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozhatja. Ha az előállítás célja még nem valósult meg, indokolt esetben ezt az időtartamot a rendőri

szerv vezetője egy alkalommal, 4 órával meghosszabbíthatja. Az előállítás időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani.

Mivel az előállítás Testület által jogszerűnek ítélt oka szabálysértés abbahagyásra irányuló felszólítás utáni folytatása volt, azt kell értékelni, hogy ez az előállítási cél (a szabálysértés folytatásának megszakítása) milyen tartamú előállítást tesz szükségessé és így módon indokoltta. A Testület álláspontja szerint a felszólítás ellenére folytatott szabálysértés megszakítására a lehető legrövidebb tartamú előállítás is elégséges, hiszen a szabadságától megfosztott személy már a hatósághoz vagy illetékes szervhez való beszállítása során sincs abban a helyzetben, hogy a jogsértő magatartást folytassa. Ezért a Testület álláspontja szerint az Rtv. 33. § (2) bekezdés f) pontjának I. fordulata alapján fogatosított előállítások legfeljebb addig tarthatnak, amíg az előállítással kapcsolatos és a szabálysértési eljárás megindításához szükséges dokumentációt az előállítás helyszínén a rendőrség felveszi, ezt követően az ilyen alapon előállított személyek szabadon bocsátásának van helye. (Amennyiben az eljárást helyben le is folytatják, akkor természetesen az előállítás tarthat hosszabb ideig, de ebben az esetben nem az I., hanem a II. fordulat alapján fogatosított előállításról van szó.)

A panaszos részére kiállított igazolásból megállapítható, hogy az előállítás a panaszban megjelölt ideig, 2009. július 4-én 18 óra 40 perctől július 5-én 0 óra 30 percig tartott. A rendőrségi iratok semmilyen olyan érdemi cselekményre nem utalnak, amelyek az előállítás közel hat órás időtartamát igazolták volna. Ezzel szemben a panaszos meghallgatására a szabálysértéssel kapcsolatban valójában megkeresés útján intézkedett az eljáró rendőrkapitányság mint szabálysértési hatóság – több héttel az előállítást követően. A rendőrségi iratok szerint – ezzel egybehangzóan – az szerepel, hogy a panaszos meghallgatására az előállítás során nem került sor.

Megállapítható ezért, hogy a panaszos előállítása mindenképpen meghaladta az intézkedés céljának eléréséhez szükséges tartamot. **A fentiek alapján az előállítás időtartamára tekintettel a Testület megállapította a panaszos személyi szabadságának súlyos sérelmét.** A Testület ugyanis állandó gyakorlata szerint a sürgősségi fenntartott előállítást mint a személyi szabadságot érintő legsúlyosabb jogkorlátozást, illetve elvonást súlyos alapjogsérelemnek tekinti.

V.

A Testület a fentiek szerint megállapította, hogy a panaszos részvételével tartott rendezvény feloszlása, a panaszos ruházatának átvizsgálása, valamint a panaszosnak az Erzsébet térről való előállítása megfelelő jogalappal és az arányosság követelményének betartásával történt. Az oszlatás oka közlésének elmaradása miatt sérült azonban a panaszos tisztességes eljáráshoz fűződő joga, és szintén sérült a panaszos személyi szabadsághoz fűződő joga azáltal, hogy előállításának hossza jelentősen meghaladta az intézkedés céljának érvényesüléséhez szükséges tartamot. E jogsértések elérik a súlyosság azon fokát,

amely szükségessé teszi, hogy a Testület az állásfoglalását az Rtv. 93/A. § (6) bekezdésének alapján megküldje az országos rendőrfőkapitány számára.

A gyülekezési jog gyakorlását előíró rendelkezések kapcsán a Testület hangsúlyozza, hogy a hatályos szabályozás hiányosságai igen jelentős mértékben megnehezítik mind a bejelentők helyzetét, jogszerű eljárását, mind pedig a rendőrség munkáját. A békés gyülekezéshez való jog gyakorlása kapcsán ennek következtében olyan fokú bizonytalanság tapasztalható, amely a jogbiztonság követelményének érvényesítését súlyosan veszélyezteti. A Testület ezért sürgetőnek tartja a Gytv. mielőbbi módosítását.

Budapest, 2010. március 17.

Dr. Kaltenbach Jenő
elnök

Dr. Juhász Imre
elnökhelyettes

Fráterné dr. Ferenczy Nóra
testületi tag

Dr. Féja András
előadó testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf
testületi tag

Dr. Juhász Imre és Fráterné dr. Ferenczy Nóra különvéleménye

a Független Rendészeti Panasztestület

133/2010. (III. 17.) számú

állásfoglalásához

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) a panaszos 2009. július 12-én előterjesztett panaszára indult eljárásban a 2010. március 17-én tartott zárt ülésén ellenszavazatunkkal (három „igen” szavazattal) arról döntött, hogy állásfoglalását (a továbbiakban: állásfoglalás) megküldi az Országos Rendőrfőkapitánynak.

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben alapjogot súlyosan sértő intézkedésre (is) került sor, ugyanakkor a Testület nem találta alapjog-sértőnek a rendőrség Erzsébet téri intézkedés-sorozatát.

Lényegi elemeit tekintve egyetértünk azzal, ami az állásfoglalás I. és II. részében rögzítésre került.

A Testület a tárgyi esetben elrendelt fokozott ellenőrzéssel kapcsolatosan ugyan állást nem foglalt, azonban szükségesnek tartjuk kifejezésre juttatni azon aggályunkat, miszerint a rendőrség az elmúlt években (2006. szeptembere óta) – sok esetben – minden indok nélkül, aránytalanul nagy területre kiterjesztve és indokolatlanul hosszú időtartamra alkalmazza ezt a lényegében törvényes kontroll nélkül igénybe vehető eszközt.

Egyetértünk azzal, hogy a Testület a gyülekezés békétlenségét nem fogadta el az oszlatás jogszerű indokaként (III. 1. ca.).

Egyetértünk azzal, hogy a Testület a rendőrség azon, másodsorban említett érvelését nem tudta elfogadni, miszerint a rendezvényt tiltó határozat ellenére tartották (III. 1. cb.). Nem tudjuk azonban vállalni e pont azon Testületi megállapítását, miszerint „Az Erzsébet téri rendezvényen nem hangzottak el beszédek, ugyanakkor egyértelmű, hogy zajlott szimbolikus kommunikáció, a Gytv. értelmezése szerinti közös véleménynyilvánítás, mégpedig azáltal, hogy a megjelentek közül közel kétszázan a Fővárosi Ítéltábla által két nappal korábban jogerősen – a Magyar Gárda Egyesület elválaszthatatlan részeként – felosztatott Magyar Gárda Mozgalom egyenruháját öltötték magukra”.

A szimbolikus kommunikáció ugyanis egyrészt nem jogi kategória, másrészt 2009. július 4-én a Magyar Gárda Egyesület, illetve Magyar Gárda Mozgalom még nem számított felosztatottnak (ld. a III. 1. cc. ponthoz fűzött magyarázatot)

A III. 1. cc. pontban foglaltak egészében elfogadhatatlanok számunkra.

Ennek elsődleges oka az, hogy kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy a rendőrség semmit sem vizsgált autonóm módon, különösen nem a „harmadik felosztási ok”-ot – azaz a rendezvény mások jogainak és szabadságának sérelmével járó jellegét – amelyre – többek közt és utólag – az intézkedés jogszerűségét alapította. A rendőrség ugyanis – az Országos Rendőrfőkapitány utasításától a szóvivőig – előre kilátásba helyezte fellépését, mégpedig egyetlen indok – az oszlatást kimondó bírósági ítélet, illetve a (Magyar Gárda) egyenruha alapján:

Országos Rendőrfőkapitány 2009. július 3-án kelt, majd néhány nappal később visszavont, 22110/09. számú körlevele – ami valamennyi Megyei (Budapesti) Rendőrfőkapitányság vezetőjének, a Készenléti Rendőrség parancsnokának, valamint a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság parancsnokának megküldésre került – az alábbi útmutatást tartalmazta az intézkedést fogantatosító rendőrök számára.

„A Fővárosi Ítéltábla másodfokú határozata a kihirdetéssel jogerőre emelkedett, ezért 2009. július 2-től a szervezet felosztásának jogkövetkezményei beálltak. Ennek alapján senki sem jogosult a Magyar Gárda vagy erre utaló elnevezést használni, nevében jognyilatkozatot tenni, illetve annak képviselőjében eljárni (pl. rendezvény megtartására vonatkozó bejelentést tenni), a Magyar Gárdára utaló öltözetet viselni, abban nyilvánosan megjelenni. Jogellenesnek tekinthető az is, ha valaki a felosztott szervezet nevében megtartott rendezvényen, vagy egyéb olyan rendezvényen vesz részt, amely a közvélemény számára is felismerhető módon (pl. elnevezések, szimbólumok, zászlók, transzparensok, öltözet, verbális kommunikáció, célok meghatározásán keresztül... stb.) azonosítható a Magyar Gárdával.

A jövőben a rendőri fellépés egységessége érdekében a Magyar Gárda nevében, részvételével, illetve a Magyar Gárdára utaló jelképek, szimbólumok, ruhadarabok viselésével megtartott rendezvényeken, illetve közterületi megjelenés esetében az intézkedések lefolytatása során az alábbiakra figyelemmel kell eljárni.”

Jogszabályellenes módszertani útmutatóként szolgált az intézkedést fogantatosító rendőrök számára megküldött 22110/09. számú ORFK körlevél, melyben a még nem végrehajtható, de jogerős ítélet (ld. alább a hatályos perjogi szabályozással kapcsolatos magyarázatot) alapján kerültek előírásra prioritások, igazoltatási és előállítási kötelezettségek a Magyar Gárda egyenruháját viselőkkel szemben (és tegyük hozzá nemcsak „egyenruhások” vonatkozásában).

A rendőrség hivatalos honlapján 2009. július 4-ei keltezéssel (a mai napon is), az alábbi közlemény olvasható:

„Az Országos Rendőr-főkapitányság közleménye

2009.07.04. szombat 14:24

Tájékoztatás a jogerősen megszüntetett Magyar Gárda Egyesület egyenruháiban megjelenő személyekkel szemben foganatosított rendőri intézkedésekről

A mai napon a rendőrség az ország több településén a jogerősen megszüntetett Magyar Gárda Egyesület egyenruháiban, közterületen megjelenő személyekkel szemben foganatosított intézkedéseket, mivel ruházatuk másokban félelmet, megbotránkozást, valamint riadalmat keltett.

A bíróság döntése értelmében a Magyar Gárda Egyesület és a Magyar Gárda Mozgalom csak formailag különül el, egységes képződményként kell kezelni, ezért a jövőben a rendőrség intézkedést fog kezdeményezni, ha gárdista egyenruhában jelennek meg, illetve vonulnak közterületen.

A rendőrség nyomatékosan felhívja a közvélemény figyelmét, hogy ezekben az esetben – élve a jogszabályok adta lehetőségekkel – a leghatározottabban fog fellépni az ilyen személyekkel szemben.

ORFK Szóvivői Iroda”

Megjelent ezen túlmenően a tervezett Szabadság téri rendezvényre készülve, 2009. július 9-én egy szóvivői közlemény, amely már említést sem tesz bírósági ítéletről, és valóban kilátásba helyezi az autonóm vizsgálat alapján történő rendőri fellépést. (Ilyenre egyébként az újjáalakuló Új Magyar Gárda Mozgalom 2009. július 12-ei Szabadság téri rendezvénye kapcsán nem került sor és rendőrök biztonsági ruházat nélkül teljesítettek szolgálatot, a rendezvény szervezőjének kérésére fehér ingben és sötét színű nadrágban). Álláspontunk szerint ez is rámutat a július 4-én tanúsított erőszakos rendőrségi fellépés indokolatlanságára és – ezen túlmenően – az egységes joggyakorlat hiányára a rendőrségi jogalkalmazó tevékenységben.

2009. július 4-én Nyilatkozatokra is sor került: „Ha a bíróság által jogerősen felosztatott Magyar Gárda tagjai egyenruhában jelennek meg közterületen, a rendőrség intézkedni fog ellenük – mondta az MTI-nek szombaton Makula György, az Országos Rendőr-főkapitányság szóvivője, hozzátéve, erre a nap folyamán az ország több településén már sor került” (Index, 2009. július 04. 14:30).

A „mások jogaira és szabadságára” való rendőrségi hivatkozás kapcsán egyetértünk Prof. Dr. Szabó Máté, az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosának (a továbbiakban: Országgyűlési Biztos) AJB 4721/2009. számú ügyében közzétett jelentésében (a továbbiakban: jelentés) foglaltakkal, mely szerint „a gyülekezési jog eleve csak mások jogainak sérelmével valósítható meg. Az ilyen megközelítés azonban gyakorlatilag a gyülekezési jog teljes korlátozásához, az alapjog ellehetetlenítéséhez vezetne.” A vizsgált ügyben pedig „sem a sérelmet szenvedettek

köre, sem pedig a sértett alapjog nem volt megállapítható”, tehát oszlatás indokául ezért sem szolgálhatott.

Fontos leszögezni, hogy a tárgyi demonstráció békés volt és álláspontunk szerint gyors/spontán, ezáltal autonóm módon sem lehetett volna arra a következtetésre jutni, hogy fennáll a rendőrség oszlatási kötelezettsége. A Testület érvelésében azonban nem itt van a hangsúly és ezért most mellőzésre kerül a gyors/spontán és békés gyülekezéssel kapcsolatos elemzés, már csak azért is, mert épp a rendőri intézkedés hatására, mintegy ellenreakcióként volt tapasztalható – elszigetelten – néhány személy részéről békétlen magatartás. Ezzel összefüggésben – hivatkozva Országgyűlési Biztos Jelentésében foglaltakra is – az Erzsébet téren 2009. július 4-én tartott békés demonstráció felosztatásával a rendőrség súlyos jogsértést követett el, amikor a füben ülő személyeket a helyszínről elhurcolta. Az Országgyűlési Biztos is megállapította, hogy »a különböző tárgyakkal „felszerelkezett” személyek köre alapvetően jól megkülönböztethető volt a földön ülőektől«. Ez pedig indokolatlanná tette a békésen üldögélő demonstrálókkal szemben – a rendőrség által – fogantatosított tömegkezelést.

Jelen különvéleményben elsősorban azon szilárd perjogi álláspontunkat szeretnénk kifejteni, amely egyértelművé teszi, hogy a Fővárosi Bíróság 2009. július 2-án kelt ítélete (a továbbiakban: Ítélet) nem volt végrehajtható állapotban, ily módon arra hivatkozva a rendőrség nem intézkedhetett. Mielőtt részletekbe bocsátkoznánk, megjegyeznénk, hogy nem kívánunk abban a kérdésben állást foglalni: miként léphet egy még folyamatban lévő polgári perben a jogalkalmazó (rendőrség) egy másik jogalkalmazó (bíró) helyébe, és mutat rá fellépésekor annak ítéletére, mint törvényekkel szabályozott tevékenységén túlmutató felhatalmazás „forrására”? Ez ugyanis olyan problémakört érint, amelynek eldöntése nem a Panasztestület kompetenciájába tartozik.

Meg kellett vizsgálni, hogy a hatályos perjogi szabályozást figyelembe vette-e a rendőrség 2009. július 4-én az Erzsébet téren.

Ennek érdekében álljanak itt az egyértelmű jogszabályi rendelkezések. A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 228. §-ának (1) bekezdése szerint „Az a határozat, amely fellebbezéssel nem támadható meg, kihirdetésével (218. §) emelkedik jogerőre; azok a határidők azonban, amelyeket a határozat jogerőre emelkedésétől kell számítani, a határozatnak a fellebbezés történt közlésétől (219. §) kezdődnek. A vizsgált esetben tehát nem az a kérdés, hogy a ítélet 2009. július 4-én jogerős volt-e, hanem az, hogy végrehajtható volt-e.

A Pp. 219. §-ának (1) bekezdése szerint „Kézbítés útján kell közölni: a) az ítéletet a felekkel;...” Vagyis nem elég felolvasni a rendelkező részt (mint az 2009. július 2-án az Ítélettel történt), hanem az írásba foglalt ítéletet ki is kell kézbesíteni. Kézbesíteni azonban csak végleges formába öntött – közérthetően: kész – ítéletet lehet. Mint azt idéztük, jogok és kötelezettségek csak a kézbesítés után folyhatnak az Ítéletből, mivel az érintettek a pontos ítéleti szöveget csak ekkor olvashatják a maga egészében. Megjegyezzük, hogy a Fővárosi Bíróság az Ítélet „késleltetett írásba foglalásával” csak

a törvény adta jogával (Pp. 218. §) élt, így az ítélet-hirdetésig nem foglalta írásba az ítélet indokolását, csak rendelkező részét. Ennek következtében az Ítélet kézbesítéséről szó sem lehetett. Már csak azért sem, mert a Pp. nyomatékosítja kézbesítésre vonatkozó előírásait az ilyen esetekre (is): „a felek részére a határozatnak nemcsak a rendelkező részét, hanem indokolását is kézbesíteni kell,…” [Pp. 219. § (2) bek.]

Az a Testületi vélemény, amely sajtóhírekre, internetre – amelyekből állítólag megismerhető volt az Ítélet – degradálja az ítélet teljességének követelményét, jogállamunk sajnálatos válságának megdöbbentő bizonyítéka. A Pp. egyébként – a fentiekén túlmenően – egyértelműen kimondja, hogy „az írásba foglalt ítéletnek tartalmaznia kell: d) az ítélet rendelkező részét és indokolását;” [Pp. 220. § (1)]. Az inkriminált, a rendőrség számára hivatkozást jelentő jogforrássá vált „ítélet” ezt nem tartalmazta 2009. július 4-én.

Az ítélet írásba-foglalása, kihirdetése, kézbesítése kapcsán jelzettekén dogmatikailag és időben is túlmutat a Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma [2/2008. (IV.28.) sz. határozat] kollégiumi véleménye, amelyben kimondta, hogy társadalmi szervezet megszűnése – a bírói ítéleten alapuló megszűnés esetét is ideértve – harmadik személyek irányában a bírósági nyilvántartásból való törléssel következik be. A tárgyi esetben ilyen „harmadik személy” a demonstráción részt vevő polgár és a rendőrség is. Egyébként a törlésre az Ítélet esetében csak hetekkel a szóbeli kihirdetés után került sor és azt természetesen megelőzte az írásba-foglalás és a kézbesítés is.

A fentiekre tekintettel álláspontunk szerint súlyosan sérült a panaszosnak a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 62. §-ának (1) bekezdésében biztosított gyülekezési joga.

Az állásfoglalás IV. fejezete egyes részei, állításai és azok indokolása csak az alábbiak szerint fogadhatók el vagy vetendők el részünkről. Egyetértünk azzal, hogy a Testület állandó gyakorlata a szükségtelenül fenntartott előállítást, mint a személyi szabadságot érintő legsúlyosabb jogkorlátozást, illetve elvonást, súlyos alapjogsérelemnek tekinti, illetve azzal, hogy ez alapján a Testület jelen esetben is megállapíthatónak tartotta a súlyos alapjogsérelmet (IV. 4.). A Testület azon elvi jellegű megállapításával tehát, amelyet az előállítás időtartamával összefüggésben tett, egyetértünk. Ezen túlmenően elfogadhatatlan számunkra az előállítás ténye (IV. 1.), a ruházátvizsgálat is magába foglaló igazoltatás (IV. 2.), az intézkedések végrehajtásához alkalmazott testi kényszer (IV. 3. a.), és azt elfogadó Testületi álláspont, mivel a rendőri intézkedés, amelynek a panaszos állítólag ellenszegült, nem volt jogszerű (ld. a spontán és békés demonstrációkkal kapcsolatban korábban kifejtetteket). Véleményünk szerint, a fentiek miatt sérült a panaszos személyi biztonsághoz, személyi szabadsághoz, és az abból levezethető személyi integritáshoz fűződő, az Alkotmány 55. §-ának (1) bekezdésében biztosított joga, valamint az Alkotmány 59. §-ának (1) bekezdésében rögzített személyes adatok védelméhez való joga. A panaszossal szembeni bilincs alkalmazása a Testület álláspontja szerint indokolatlan és aránytalan eszköz volt, ezáltal sérült a panaszos emberi méltósághoz (Alkotmány 54. §) és személyi szabadsághoz való joga (VI. 3. b.). Ezen Testületi megállapítás számunkra azzal a

kiegészítéssel fogadható el, hogy mivel már maguk a panaszossal szembeni alapintézkedések (osztatás, igazoltatás, ruházátvizsgálás, előállítás) sem voltak jogszerűek, ezáltal az azok végrehajtásához alkalmazott kényszerítőeszköz önmagában is jogszerűtlennek minősül. A demonstráció abbahagyására és a terület elhagyására irányuló felszólítások – miután a figyelmeztetést követő jogszerűtlen rendőri intézkedés részének tekinthetők – már önmagukban is sértették a panaszos Alkotmány 2. §-ából levezethető tisztességes eljáráshoz fűződő jogát. Egyetértünk azzal a Testületi véleménnyel, miszerint az osztatás oka közlésének elmaradása miatt sérült azonban a panaszos tisztességes eljáráshoz fűződő joga (is) (III. 2.).

Természetesen az állásfoglalás V. pontjában foglaltak sem tükrözik véleményünket, kivéve azokat, ahol alapjogsérelmet megállapította a Testület is.

Budapest, 2010. március 17.

Dr. Juhász Imre
elnökhelyettes

Fráterné dr. Ferenczy Nóra
testületi tag